

Underlag av betydelse för översiktsplanens aktualitet

Länsövergripande planeringsunderlag Örebro län

Länsstyrelsen
Örebro län

Länsstyrelsen - Tillsammans för ett hållbart och levande Örebro län

Länsstyrelsen är regeringens ombud i länet och ska både förverkliga den nationella politiken och samtidigt ta hänsyn till regionala förhållanden och förutsättningar. Med bred och djup kunskap arbetar vi nära verksamheter, människor och natur och gör avvägningar mellan olika intressen.

Titel: Underlag av betydelse för översiktsplanens aktualitet – Länsövergripande planeringsunderlag Örebro län
2021

Utgivare: Länsstyrelsen i Örebro län

Kontaktperson: Aila Nilsson

Diarienummer: 401-6298-2021

Publikationsnummer: 2021–21

Bilder: Mostphotos

Förord

Vårt samhälle är under ständig förändring som innefattar en mängd olika processer vilka hänger samman på olika sätt. För att utveckla samhället i en hållbar riktning är samhällsplaneringen en viktig pusselbit.

Samhällsförändringarna ställer nya och ökade krav i arbetet för en hållbar samhällsplanering. Utmaningarna är bland annat omvärldsförändringar och nya krav som hållbarhet, digitalisering, ökat tryck på bostadsbyggande, stärkta krav på delaktighet och tillgänglighet, nya livsstilar och värderingar, förändrat näringsliv och ökade transporter av både människor och gods.

Länsstyrelserna har inom samhällsplaneringen en stödjande uppgift utifrån bland annat regional tillväxt, infrastrukturplanering, hållbar samhällsplanering och boende. Det stöd som Länsstyrelsen ska tillhandahålla anges i lagstiftningen och omfattar bland annat att Länsstyrelsen minst en gång varje mandatperiod ska redovisa planeringsunderlag över statliga och mellankommunala intressen som har betydelse för översiktsplanens aktualitet. Underlaget ska vara ett stöd inför kommunens bedömning av översiktsplanens aktualitet inom ramen för arbetet med kommunens planeringsstrategi.

Förhoppningen med detta länsövergripande underlag för Örebro län är att kommunernas arbete med översiktsplanernas aktualitet ska underlättas genom att information som berör översiktsplaneringen finns samlad och lättillgänglig.

Det länsövergripande underlaget är ett dynamiskt dokument och kan ses som en dialog mellan de nationella intressena och kommuninvånarnas möjlighet till bättre livsvillkor. För att nå de effekter som är önskvärda krävs konstruktiv samverkan mellan olika beslutsnivåer i samhället och ett förbättrat samspel mellan planering och andra styrmedel och ett viktigt planeringsinstrument är den kommunala översiktsplanen. Detta planeringsunderlag är ytterligare ett led i vår ambition att genom kunskap och dialog i tidiga skeden stödja kommunerna i arbetet med en hållbar samhällsplanering.

Länsråd,

Anna Olofsson

Innehåll

Bakgrund	1
Underlagets innehåll	1
Underlagsmaterial, kart- och söktjänster	2
En aktuell översiktsplan	3
Del 1 Statliga intressen	4
Riksintressen i översiktsplanen	4
Riksintressen enligt 3 kap. miljöbalken är anspråk	6
Riksintressen enligt 4 kap. miljöbalken.....	10
Miljökvalitetsnormer	11
Områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen	14
Hälsa, säkerhets- och klimatanpassning i översiktsplanen.....	15
Mellankommunal samordning	23
Del 2 Allmänna intressen	24
Hantering av allmänna intressen.....	24
Stora opåverkade områden.....	25
Ekologiskt känsliga områden.....	26
Jord- och skogsbruksområden	26
Naturvärden	29
Kulturmiljövärden	32
Vatten och avlopp	34
Avfallshantering	35
Bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet	36
Social hållbarhet	37
Del 3 Nationella och regionala mål, planer och program	41
Agenda 2030	42
Miljömålen.....	42
Landsbygdsutveckling.....	44
Livsmedelsstrategier	45
Nationella skogsprogrammet.....	45
Friluftslivsmål	46
Gestaltad livsmiljö	46
Vision för Sverige 2025	47
Social hållbarhet	47
Kulturmiljö	48
Infrastruktur och transporter	48

Bakgrund

Länsstyrelsen har flera uppgifter i samband med kommunernas översiktsplanering. Länsstyrelsen ska bland annat ge stöd och råd till kommunerna om allmänna intressen och tillämpning av plan- och bygglagen (PBL), samordna statens intressen, verka för att vissa specifika frågor beaktas i planeringen samt tillhandahålla planeringsunderlag. I samband med ändringar av bestämmelser i 3 kapitlet PBL den 1 april 2020 fick Länsstyrelserna i uppdrag att i ett underlag till kommunen redovisa statliga och mellankommunala intressen som har betydelse för översiktsplanens aktualitet. Underlaget ska vara ett stöd inför kommunens bedömning av översiktsplanens aktualitet inom ramen för arbetet med kommunens planeringsstrategi. Länsstyrelsen i Örebro län har valt att göra en redovisning av intressen av betydelse för översiktsplanens aktualitet i två underlag, Länsövergripande planeringsunderlag samt kommunspecifika underlag.

Detta underlag utgör gemensamt underlag av betydelse för översiktsplanens aktualitet riktat till länets 12 kommuner och redovisar statliga och mellankommunala intressen aktuella inom hela Örebro län. Det länsgemensamma underlaget syftar till att stödja kommunernas framtagande av planeringsstrategier. Underlaget syftar även till att stödja kommunernas arbete med en ny översiktsplan och att skapa förutsättningar för en god dialog mellan stat och kommun i översiktsplaneringen.

Det länsövergripande underlaget ska ses som ett komplement till de kommunspecifika underlag som länsstyrelsen också ska redovisa till respektive kommun under tredje och fjärde året i mandatperioden. I det kommunspecifika underlaget ska Länsstyrelsen utöver att redovisa sådana statliga och mellankommunala intressen som kan ha betydelse för översiktsplanens aktualitet även ange hur dessa intressen förhåller sig till översiktsplanen, och om länsstyrelsens granskningsyttrande i någon del inte längre gäller. Redovisningen av kommunspecifika underlag ska enligt 3 kapitlet 26 § PBL redovisas under den andra halvan av tiden mellan två ordinarie val till kommunfullmäktige samt när en kommun begär det.

Underlagets innehåll

Länsövergripande planeringsunderlaget är uppdelad i tre olika delar. Den första delen omfattar statliga och mellankommunala intressen i Örebro län utifrån de frågor som Länsstyrelsen särskilt ska uppmärksamma i planprocessen enligt 3 kap. 16 § PBL. Frågorna omfattas av länsstyrelsens tillsyn enligt PBL och kan vid senare prövning utgöra grund för ingripande enligt 11 kap. 10 § PBL; dvs riksintressen, miljö kvalitetsnormer, mellankommunala intressen, strandskydd, hälsa och säkerhet, olycksrisker, översvämning och erosion.

I underlagets andra del behandlas allmänna intressen enligt 2 kap. PBL vilka behöver tas hänsyn till i översiktsplaneringen.

I underlagets sista del uppmärksammar Länsstyrelsen ett urval av viktiga nationella och regionala mål, planer och program av betydelse för en hållbar utveckling som är aktuella för länets kommuner att ta hänsyn till och samordna översiktsplanen med. Fokus i denna del ligger på att uppmärksamma planerings- och kunskapsunderlag som är framtaget regionalt.

Tabell 1. Sammanfattning av underlagets innehåll och uppdelning

Del 1 Statliga och mellankommunala intressen	Del 2 Allmänna intressen	Del 3 Mål, planer och program
<ul style="list-style-type: none"> • Riksentressen • Miljö kvalitetsnormer • Områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS) • Hälsa, säkerhet- och klimatanpassning • Mellankommunala intressen 	<ul style="list-style-type: none"> • Bestämmelser för hushållning med mark- och vattenområden • Klimatpåverkan • Naturvärden • Kulturmiljövärden • Vatten- och avloppsförsörjning • Bostadsförsörjning • Social hållbarhet 	<ul style="list-style-type: none"> • Agenda 2030 • Miljö- och klimatmål • Landsbygdsprogrammet • Livsmedelsstrategi • Skogsprogram • Friluftsmål • Gestaltad livsmiljö • Vision för Sverige 2025 • Social hållbarhet • Kulturpolitiska mål • Mål för infrastruktur och transport

Underlagsmaterial, kart- och söktjänster

Länsstyrelsen och andra statliga myndigheter tillhandahåller planeringsunderlag i form av rapporter, vägledningar, geodata, karttjänster och webbsidor som av betydelse för översiktsplaneringen. Då underlagsmaterial kan förändras och nya underlag tillkommer kontinuerligt är det viktigt att kommunen införskaffar och ser över underlag inför varje aktualitetsprövning av översiktsplanen. I detta underlag görs hänvisning till underlagsmaterial inom olika intressen och frågor.

Planeringskatalogen

Länsstyrelserna har en gemensam webbtjänst *Planeringskatalogen*. Syftet med Planeringskatalogen, vilken fungerar som en digital katalog, är att samla relevanta och aktuella planeringsunderlag från statliga myndigheter. Underlagen avser kunskapsunderlag som belyser viktiga frågor att ta hänsyn till och hantera i översiktsplanering och detaljplanering. Här finns underlag i form av rapporter, vägledningar, geodata, karttjänster och webbsidor samlat. Planeringskatalogen innehåller en mängd sök- och filtreringsfunktioner där sökningar exempelvis kan göras utifrån sakområde eller geografiskt område.

Kartunderlag

Länsstyrelsens planeringsunderlag i form av geodata finns att ta del av på Länsstyrelsens webbplats. Här presenteras geografisk information i ett webbGIS kallad informationskarta för Örebro län som innehåller ett urval av olika kartskikt som Länsstyrelsen producerat men också information från andra myndigheter.

Länsstyrelsen har även tagit fram karttjänsten KlimatGIS, där Länsstyrelsen publicerar olika typer av klimatrelaterade planeringsunderlag för Örebro län, till exempel översvämningskarteringar och ras- och skredkartering. Där samlas även relevanta nationella underlag från bland annat MSB, SGI, SGU och SMHI. Kartunderlagen kan till exempel vara till stöd i kommunernas samhällsplanering gällande översvämnings- och klimatanpassning och finns på Länsstyrelsens webbplats under Karttjänster och geodata.

PBL Kunskapsbanken

Boverket har tagit fram och sammanställt information och vägledning om översiktsplanering och relaterade frågor inom PBL kunskapsbanken som finns tillgänglig på Boverkets webbplats.

Läs mer:

[Planeringskatalogen](#)

Boverket, [PBL kunskapsbanken](#)

En aktuell översiktsplan

Varje kommun ska enligt plan- och bygglagen 2010:900 (PBL) ha en aktuell översiktsplan som omfattar hela kommunen. Översiktsplanen ska ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön i kommunen. För att översiktsplanen ska fungera som vägledande för beslut om hur mark- och vattenområden ska användas vid såväl kommunens egna som andra myndigheters beslut måste översiktsplanen vara aktuell.

Planeringsstrategi

Efter det ordinarie valet i september 2022 finns krav på kommunen att anta en planeringsstrategi enligt 3 kap. 23 § PBL. Planeringsstrategin ersätter tidigare krav på att kommunfullmäktige minst en gång varje mandatperiod ska pröva om översiktsplanen är aktuell. Planeringsstrategin som är mer framåtsyftande ska medverka till en ökad kontinuitet i översiktsplaneringen. I strategin ska fullmäktige ta ställning till ändrade planeringsförutsättningar av betydelse för översiktsplanens aktualitet, ta ställning till det fortsatta arbetet med översiktsplaneringen samt bedöma om planen är aktuell. Kommunens syn på fortsatt arbete kan handla om att översiktsplanen bör revideras i vissa avseenden, att en fördjupning bör tas fram för en viss tätort eller stadsdel eller att arbete ska påbörjas med att se över den kommunomfattande översiktsplanen. Det krävs inte något särskilt samråd eller miljöbedömning av planeringsstrategin. Kommunfullmäktige ska anta en planeringsstrategi senast 24 mån efter ordinarie val, annars blir översiktsplanen inaktuell. Kommunernas första planeringsstrategi ska därmed ha antagits senast september 2024.

Samverkan

Samverkan mellan stat och kommun är en viktig del i en aktuell översiktsplanering och i processen att ta fram en översiktsplan. För att hantera de sakfrågor som kommunen behöver ta ställning till på bästa sätt behöver flera initiativ tas i ett tidigt skede i planeringsprocessen. Länsstyrelsen ser gärna att kommunen i ett tidigt skede tar kontakt med Länsstyrelsen för tidig dialog, exempelvis för att inleda arbetet med en strategisk miljöbedömning. Länsstyrelsens målsättning för samverkan och rådgivning i ett tidigt skede i planprocessen är att bidra till att underlätta den kommande formella planprocessen samt att översiktsplanerna blir tydliga och utgör ett stöd för detaljplanering, bygglov och andra ärenden i kommunen.

Del 1 Statliga intressen

Länsstyrelsens uppdrag i översiktsplaneringen handlar till stor del om att samordna och företräda statens intressen. I översiktsplaneringen ska Länsstyrelsen särskilt bevaka:

1. Riksintresse enligt 3 och 4 kap. MB
2. Miljökvalitetsnorm enligt 5 kap. MB
3. Redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen enligt 7 kap. 18 e § första stycket MB
4. Samordning av sådana frågor rörande användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner
5. Hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion

Riksintressen i översiktsplanen

Geografiska områden som är av nationell betydelse för olika samhällsintressen kan pekas ut av staten som områden av riksintresse. Riksintresse är ett statligt anspråk på ett markområde som syftar till långsiktig hushållning av den eller de resurser som markområdet utgör. Bestämmelser om riksintressen finns i 3 och 4 kap. MB.

Uttekade riksintressen ska enligt PBL redovisas och behandlas i den kommunala översiktsplaneringen. Av planen ska framgå hur kommunen avser att tillgodose riksintressena. Om kommunen och Länsstyrelsen inte är överens om hur riksintressen ska tillgodoses i översiktsplanen ska detta framgå av den antagna översiktsplanen.

I kommande avsnitt beskrivs de riksintressen som finns i Örebro län enligt 3 och 4 kap. MB. Mer information kring riksintressen finns på respektive ansvarig sektorsmyndighets webbplats. Samtliga riksintresseområden finns att ladda ner från geodatakatalogen på Länsstyrelsens webbplats. På Länsstyrelsens webbGIS finns även annan information kopplat till riksintresseområden så som värdeomdömen och beskrivningstexter.

Underlag kring riksintressen finns även samlat i Planeringskatalogen. Välj Riksintressen 3 kap MB eller Riksintressen 4 kap MB under Planeringsstatus.

Tabell 2, sammanställning av riksintressen i Örebro län enligt 3 och 4 kap. MB

Riksintresse 3 kap. Örebro län	Antal	Ansvarig myndighet	Status
Yrkesfisket, 3 kap. 5 § MB	2	Havs- och vattenmyndigheten	Beslut 2006, Beslut havsområde 2020
Naturvården, 3 kap. 6 § MB	78	Naturvårdsverket samt Havs- och vattenmyndigheten	Beslut 2000, översyn påbörjad 2021
Kulturmiljövården, 3 kap. 6 § MB	54	Riksantikvarieämbetet	Beslut 1996, översyn påbörjad 2020
Friluftslivet, 3 kap. 6 § MB	11	Naturvårdsverket samt Havs- och vattenmyndigheten	Beslut 2017, översyn påbörjad 2021
Områden med mineraliska ämnen, 3 kap. 7 § MB	10	Sveriges geologiska undersökning	Beslut 2017
Energiproduktion, 3 kap. 8 § MB • Vindbruk • vattenkraft	9 -	Energimyndigheten	Beslut 2013, tillägg 2015, översyn påbörjad 2020
Energidistribution, 3 kap. 8 § MB	Geografisk avgränsning saknas	Energimyndigheten (Tillväxtverket)	1994, översyn påbörjad 2021
Industriell produktion, 3 kap. 8 § MB	1	Tillväxtverket	Översyn påbörjad 2021
Kommunikationer, 3 kap. 8 § MB		Trafikverket	2013, uppdatering 2018, översyn påbörjad 2020
Vattenförsörjning, 3 kap. 8 § MB	1	Havs- och vattenmyndigheten	2016
Totalförsvaret, 3 kap. 9 § MB		Försvarsmakten	2019, översyn pågår 2021
Totalförsvaret – civila delar, 3 kap. 9 § MB	1	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	Beslut 2020, översyn pågår 2021

Riksintresse 4 kap. Örebro län	Antal	Ansvarig myndighet	Status
Turismen och friluftslivet, 4 kap. 2 § MB	3		
Natura 2000, 4 kap. 8 § MB	136		Pågående

Pågående översyn av riksintressen

Regeringen har gett fem myndigheter i uppdrag göra en översyn av sina respektive anspråk på områden av riksintressen. Boverket har utsetts att vara samordnande myndighet i uppdraget. De riksintressen som omfattas av översynen är mark- och vattenområden för:

- Naturvård (Naturvårdsverket)
- Friluftsliv (Naturvårdsverket)
- Kulturmiljövård (Riksantikvarieämbetet)
- Anläggningar för industriell produktion (Tillväxtverket)

- Anläggningar för energiproduktion och energidistribution (Energimyndigheten)
- Anläggningar för kommunikationer (Trafikverket)

Riksintressen enligt 3 kap. miljöbalken är anspråk

Riksintressen som pekats ut enligt 3 kap. MB kan både ha bevarandevärden och värden eller kvaliteter som gör dem lämpliga för en särskild användning eller exploatering. I kapitel 3 anges bara allmänt de ändamål, till exempel naturvård eller kommunikationsanläggning, som gör att ett område kan vara av riksintresse. Tolv statliga myndigheter med ansvar för olika sektorer har fått i uppgift enligt förordning (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden m.m. att för sina respektive sektorer ange geografiska områden som myndigheterna anser är av riksintresse. Syftet med utpekandet är att hävda det nationella intresset i den fysiska planeringen och i andra beslut om markanvändning som olika myndigheter fattar. De centrala myndigheternas utpekande av riksintresseområden kan inte överklagas.

Riksintresseanspråk från olika myndigheter ska behandlas i kommunernas översiktsplanering och i det arbetet är det Länsstyrelsen som företräder de statliga intressena i dialog med kommunen.

Aktuell information enligt 3 kap. miljöbalken finns att hämta hos respektive sektorsmyndighet samt i Planeringskatalogen.

Riksintresse för yrkesfisket, 3 kap. 5 § MB

Riksintresse för yrkesfisket är utpekade inom havsområde, sjöar och vattendrag samt för fiskehamnar och syftar till att skydda platserna mot åtgärder som kan komma att försvåra näringarnas verksamhet. För sjöar är kriteriet för riksintresset baserat på antalet yrkesverksamma fiskare. För att vara av riksintresse ska en sjö ha minst två verksamma fiskare. I Örebro länet omfattas sjöarna Hjälmarens och Vättern av riksintresse för yrkesfisket.

Riksintresse för naturvården, 3 kap. 6 § MB

I Örebro län finns 78 områden (67 800 hektar) som bedömts vara av riksintresse för naturvården. Ett område kan vara av riksintresse för naturvården om det särskilt belyser viktiga skeden av natur- och kulturlandskapets utveckling eller är ostört och inrymmer en stor mångfald av naturtyper. Det kan vara av särskilt stort intresse också därför att det hyser unika och hotade eller sårbara naturtyper eller arter, t.ex. ett rikt fågelliv, en ovanlig flora eller en kombination av egenskaper som gör området värdefullt för förståelsen av naturen. Naturvårdens och friluftslivets områden av riksintresse sammanfaller ofta till stora delar.

För att kunna bedöma om en planerad åtgärd kommer att medföra en påtaglig skada på naturmiljön i ett område av riksintresse för naturvården behövs kunskap om de värden som ligger till grund för urvalet. För varje utpekat område har Länsstyrelsen ett s.k. registerblad som innehåller värdeomdöme och preciserar förutsättningarna för att bevara de riksintressanta värdena i området. Denna information finns på Länsstyrelsens webbGIS för respektive riksintresseområde. Registerbladen bör användas som underlag för kommunernas beskrivning av riksintresseområdena i översiktsplanen.

Riksintresse för kulturmiljövården, 3 kap. 6 § MB

I Örebro län finns 54 områden av riksintresse för kulturmiljövården.

Riksintresseområdena ska avspegla landets historia från forntid till samtid och utgörs bland annat av odlingslandskap, stads- och industrimiljöer samt miljöer som illustrerar landets samhälleliga och sociala utveckling. Urval, avgränsning och beskrivningar av dessa har gjorts av Länsstyrelsen och Riksantikvarieämbetet.

Motiv- och värdetexter för länets riksintresseområden för kulturmiljövården finns på Länsstyrelsens webbplats. För att kunna bedöma om en planerad åtgärd kommer att medföra en påtaglig skada på kulturvärden i ett område av riksintresse för kulturmiljövården behövs kunskap om de värden som ligger till grund för urvalet. Länsstyrelsen har därför tagit fram fördjupade beskrivningar som finns tillgängliga på Länsstyrelsens webbplats. Utifrån dessa beskrivningar kan Länsstyrelsen föreslå att Riksantikvarieämbetet beslutar om vissa justeringar av både gränser och innehåll. Det arbetet ska ske i samråd med kommunerna.

Riksintresse för friluftslivet, 3 kap. 6 § MB

I Örebro län finns 11 områden av riksintresse för friluftsliv vilka tillsammans omfattar 221 500 hektar. Områden som är riksintressanta för friluftslivet ska ha stora friluftsvärden tack vare särskilda kvaliteter i natur- och kulturmiljö, variationer i landskapet och god tillgänglighet för allmänheten. Naturvårdsverket har ansvar för att redovisa områden som bedömts vara av riksintresse för friluftslivet.

Mineraliska ämnen av riksintresse, 3 kap. 7 § MB

I Örebro län finns 10 områden av riksintresse för värdefulla ämnen eller material. Sveriges geologiska undersökningar (SGU) är ansvarig myndighet för utpekandet av dessa riksintressen. Områden med värdefulla ämnen och material av riksintresse ska beaktas i planeringen och skyddas mot exploatering som påtagligt försvårar utvinningen av dessa. Riksintressanta fyndigheter av värdefulla ämnen eller material kan vara detaljavgränsade, dvs fyndighetens sträckning har preciserats genom att ritas in på karta med tillhörande koordinater, medan andra har lägesbestämts med en centrumkoordinat.

Riksintressen för energiproduktion och energidistribution, 3 kap. 8 § MB

Energimyndigheten har till uppgift att lämna uppgifter om riksintresseområden för energiproduktion och energidistribution.

Riksintressen för energiproduktion vindbruk

I Örebro län finns nio områden utpekade som riksintresse för energiproduktion - vindbruk. Att ett område anges som riksintresse för vindbruk innebär att det ska vara särskilt lämpligt för utvinning av elproduktion från vindenergi ur ett nationellt perspektiv. Energimyndigheten reviderade riksintresseområdena för vindbruk under 2013 och ett tilläggsbeslut togs under 2015 för ett mindre antal områden. Riksintresseområdena baseras på enhetliga kriterier och undantag för hela landet med ett energisystemperspektiv. Större hänsyn har tagits till känsliga natur- och kulturvärden.

Riksintressen för energiproduktion vattenkraft

Energimyndigheten hade under 2018 samråd angående Riksintresseanspråk för energiproduktion gällande vattenkraft. Med hänsyn till vad som uttryckts i de inkomna yttrandena har myndigheten valt att vänta med Riksintresseanspråk vattenkraft tills den Nationella planen är beslutad för att undvika missförstånd hos allmänheten gällande de två olika besluten.

Riksintressen för energidistribution

Enligt strategin för riksintressen från december 1996 ska i fråga om energidistribution bestämmelser om riksintressen tillämpas på områden för anläggningar som är del i större sammanhängande system för energidistribution av nationellt intresse. I vissa fall kan anläggningar av mer regional karaktär vara av sådan betydelse att den ska betraktas som nationellt intressant.

I Örebro län finns beslut om riksintresse för kraftledningar och transformatorstationer (omfattar 220 kV- och 400 kV-ledningar i Örebro län) daterat 1994 och beslutades av dåvarande Närings- och teknikutvecklingsverket, NUTEK. Det finns dock inga geografiska avgränsningar för dessa riksintresseområden. MSB har en pågående översyn av riksintresseanspråk för energiförsörjning – totalförsvarets civila del.

Riksintresse för industriell produktion, 3 kap. 8 § MB

I Örebro län finns ett område utpekad som riksintresse för anläggningar för industriell produktion; Området Bofors skjutfält¹. Samtliga beslutade riksintresseområden har pekats ut av föregångare till Tillväxtverket eller vid den fysiska riksplaneringen på 1970-talet. Tillväxtverket avser därför att tillsammans med berörda länsstyrelser se över dessa riksintressen. Ett nytt tillstånd har under 2021 ansökt hos Länsstyrelsen för Bofors skjutfält.

Riksintresse för kommunikationer, 3 kap. 8 § MB

Trafikverket ansvarar för att besluta och lämna uppgifter om områden som är av riksintresse för kommunikationer. Det senaste beslutet om anläggningar av riksintresse för kommunikationer är från 2013-02-20. Trafikverket har under våren 2021 haft förslag till förändrade riksintresseanspråk på samråd. Beslut om förändrade riksintresseanspråk väntas under hösten 2021.

På Trafikverkets webbplats finns beslutet och kartmaterial som visar riksintressena för trafikslagets anläggningar. I kartmaterialet finns även tabeller med fullständiga funktionsbeskrivningar för alla anläggningar.

Läs mer:

Trafikverket, [Riksintressen](#)

Riksintresse för vattenförsörjning, 3 kap. 8 § MB

Havs- och vattenmyndigheten (HaV) ansvarar för frågor gällande mark- och vattenområden som är särskilt lämpliga för anläggningar för vattenförsörjning. I Örebro län är Skråmsta vattenverk, Örebro kommun, utpekad som ett område av riksintresse.

Till varje utpekad område finns en värdebeskrivning för anläggningen, motiv till utpekandet, markanspråk, åtgärder som kan försvåra nyttjandet av anläggningen samt en beskrivning av den vattentäkt som är knuten till anläggningen och de risker och hot som kan påverka vattentäkten.

---

¹ Riksintresset saknar tillhörande värdebeskrivning och geografisk avgränsning. Länsstyrelsen Örebro län har gjort en begäran till Tillväxtverket om en översyn avseende riksintresseområdet.

Riksintresse för totalförsvaret, 3 kap. 9 § MB

Försvarmakten har ansvar för att peka ut områden av riksintresse för totalförsvarets militära del. I begreppet ”militär del” ingår även myndigheter inom försvarssektorn som Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), Försvarets radioanstalt (FRA) och Försvarets materielverk (FMV) vilkas intressen Försvarmakten företräder. Försvarmaktens riksintressen utgörs av bland annat skjut- och övningsfält, flygplatser, sjöövningsområden, tekniska system och anläggningar.

Riksintressen för totalförsvarets militära del omfattar dels riksintressen som kan redovisas öppet, dels riksintressen som med hänsyn till försvarsekretess inte kan redovisas öppet. För riksintressen med sekretess redovisar Försvarmakten en samlad värdebeskrivning. För vissa av sådana anläggningar har Försvarmakten valt att redovisa ett influensområde för att säkerställa att åtgärder inte vidtas som kan skada anläggningen eller dess funktion. Dessa områden benämns övriga influensområden. De riksintressen som kan redovisas öppet redovisas i Försvarmaktens riksintressekatalog.

I Örebro län redovisas riksintresset Villingsbergs skjutfält (Lekebergs, Karlskoga samt Örebro kommun) med tillhörande påverkansområden. I Örebro kommun anges även ett område av betydelse för totalförsvarets militära del, Försvarmaktens telekommunikations- och informationsförband (FMTIS). I Örebro län redovisas också fyra övriga influensområden. Det tillkommer även influensområden som sträcker sig in i länet från anläggningar i angränsande län.

Hela landet anges som påverkansområde för höga objekt och samtliga ärenden som rör höga objekt, högre än 20 meter utanför sammanhållen bebyggelse alternativt högre än 45 meter inom sammanhållen bebyggelse, ska remitteras till Försvarmakten. Samtliga översiktsplaner, fördjupade översiktsplaner och tematiska tillägg till översiktsplaner ska remitteras till Försvarmakten. Totalförsvarets riksintressen har alltid företräde.

Riksintresse för totalförsvaret – civila delar

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) ansvarar för att identifiera mark- och vattenområden som behövs för anläggningar som kan vara av riksintresse för totalförsvarets civila del. Totalförsvarets civila del har inte varit ett fokusområde i planering och beslut om mark- och vattenanvändning. MSB har i samverkan med andra samhällsaktörer tagit fram en vägledning för totalförsvarets intressen i samhällsplaneringen. Inom Örebro län finns ett område beslutat 2020 inom området smittskydd, Konvex anläggningen i Karlskoga kommun.

Läs mer:

Försvarmaktens webbplats, [Riksintressen](#)

Försvarmaktens webbplats, [Riksintressen för totalförsvarets militära del i Örebro län 2019](#)

Riksintressen enligt 4 kap. miljöbalken

I miljöbalkens 4 kapitel finns särskilda bestämmelser för hushållning med mark och vatten för vissa geografiskt utpekade områden. Dessa områden anges direkt i lagtexten och har beslutats av riksdagen. De områden som anges är, med hänsyn till de natur- och kulturvärden som finns i områdena, i sin helhet av riksintresse. Bestämmelserna har främst bevarandekaraktär. MB:s fjärde kapitel anger vad som särskilt ska beaktas när exploateringsföretag eller andra ingrepp ska bedömas, exempelvis vilka förutsättningar som gäller för att bebyggelse ska få komma till stånd och vilka ingrepp eller anläggningar som inte tillåts. De geografiska områdena är komplexa till sin natur. De berör ofta stora områden, vilket kräver mellankommunal eller mellanregional samsyn. Det är meningen att kommunerna ska beskriva och avgränsa områdena närmare i detalj i samråd med Länsstyrelsen. Resultatet ska redovisas i kommunens översiktsplan.

Aktuell information om riksintresse enligt 4 kap. miljöbalken finns att hämta hos respektive sektorsmyndighet samt i Planeringskatalogen.

Riksintresse för turismen och friluftslivet, 4 kap. 2 § MB

I 4 kap. 2 § MB anges områden där turismen och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets, intressen särskilt beaktas vid bedömningen av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön. I Örebro län anges tre områden;

- Vättern med öar och strandområden
- Tiveden med områdena vid sjön Unden och sjön Viken
- Området Malingsbo-Kloten mellan Storå, Kopparberg, Smedjebacken och Skinnskatteberg

Områdena är grovt utpekade i lagtexten. Avsikten är att mer exakt avgränsning och beskrivning av områdena ska ske i den kommunala översiktsplaneringen av kommunen i samråd med Länsstyrelsen. Aktuellt planeringsmaterial finns på Naturvårdsverkets webbplats och i Planeringskatalogen.

Läs mer:

Naturvårdsverkets webbplats, [Områden av riksintresse](#)

Naturvårdsverket, Handbok 2005, [Riksintresse för naturvård och friluftsliv](#)

Natura 2000, 4 kap. MB

Natura 2000 heter det nätverk av skyddsvärda områden som alla EU:s medlemsstater ska bidra till att skapa enligt två av EU:s direktiv, Art- och habitatdirektivet och Fågeldirektivet. Målet är att främja att den biologiska mångfalden bibehålls, genom bevarande och förbättring av naturmiljön. Naturvårdsverket har mer information om Natura 2000 och har också tagit fram en vägledning om Natura 2000. Sverige har listat ca fyra tusen Natura 2000-områden som sammantaget täcker cirka 15 procent av Sveriges yta. Cirka 60 procent av områdena är även nationalpark eller naturreservat. Natura 2000-områden är både riksintresse enligt 4 kap. MB och skyddade områden enligt 7 kap. MB. Läs vidare under avsnitt Naturvärden i det aktuella underlaget.

I Örebro län finns 136 Natura 2000-områden med den totala arealen av ca 23 000 ha. För varje område tas bevarandeplaner fram som beskriver områdets värden och är underlag för skydd och skötsel av livsmiljöer och arter inom dessa områden. Planen redogör exempelvis för vilka verksamheter eller åtgärder som eventuellt kan hota de arter eller livsmiljöer som ska skyddas enligt Natura 2000. Dessa

utpekade områden är i sin helhet av riksintresse och exploatering inom dessa områden får därför bara ske under vissa förutsättningar.

Läs mer:

Naturvårdsverkets webbplats, [Natura 2000](#)

Miljökvalitetsnormer

Miljökvalitetsnormer, MKN, är ett juridiskt bindande styrmedel som återfinns i 5 kap. MB med tillhörande förordningar. Normerna syftar till att säkra vissa egenskaper i miljön som är av betydelse för människors hälsa och miljö. Det långsiktiga syftet är att varaktigt skydda eller avhjälpa skador eller olägenheter för dessa intressen. I dag finns miljökvalitetsnormer för utomhusluft, vattenförekomster, fisk- och musselvatten samt omgivningsbuller. En miljökvalitetsnorm kan omfatta ett visst geografiskt område eller hela landet.

Den fysiska planeringen är ett viktigt verktyg som tillsammans med andra verktyg ska bidra till att miljökvalitetsnormerna uppnås. Miljökvalitetsnormer är ett allmänt intresse i enlighet med 2 kap. PBL som utgör utgångspunkt och ska beaktas vid planläggning. Enligt 3 kap. 5 § PBL ska det dessutom av översiktsplanen framgå hur kommunen avser att följa gällande miljökvalitetsnormer. Det ska framgå om det finns risk för att överskrida miljökvalitetsnormerna eller inte. Planen kan på så sätt ge vägledning för efterkommande beslut avseende såväl detaljplaner som upprättande av åtgärdsprogram. MKN är inte en enskild kommunal fråga, då stora vattendrag eller trafikleder ofta passerar kommungränser. Det kan därför vara lämpligt att samordna översiktsplaneringen gällande MKN med grannkommunerna.

Nedan följer en beskrivning av de miljökvalitetsnormer som berör Örebro län.

Miljökvalitetsnorm för vattenförekomster

I december år 2000 antog EU det så kallade ramdirektivet för vatten (2000/60/EG). Direktivet utgör en ram för EU:s åtgärder på vattenpolitikens område och syftar till att bevara och förbättra vattenmiljön i gemenskapen. Direktivet har införlivats i svensk lagstiftning genom bland annat miljöbalken, plan- och bygglagen. Sverige har delats in i fem vattendistrikt. Örebro län berörs av tre vattendistrikt: Västerhavets vattendistrikt (Degerfors, Hällefors, Karlskoga, Laxå, Lekeberg, Nora och Örebro kommun ingår delvis i distriktet), Norra Östersjöns vattendistrikt (alla kommuner i länet ligger helt eller delvis i distriktet) samt Södra Östersjöns vattendistrikt (Askersund, Laxå, Hallsberg och Örebro kommun ingår delvis i distriktet). Vattenmyndigheten samordnar arbetet inom vattendistriktet och tar tillsammans med länsstyrelserna fram kunskapsunderlag. För varje Vattenmyndighet finns en särskild vattendelegation med uppgift att besluta inom Vattenmyndighetens ansvarsområde. Arbetet med vattenförvaltningen sker i sexårscykler. I slutet av varje cykel fastställer vattendelegationen åtgärdsprogram, förvaltningsplan och miljökvalitetsnormer.

Vattenmyndigheten har beslutat om förvaltningsplan, åtgärdsprogram och miljökvalitetsnormer för vatten för Västerhavets, Norra östersjöns samt Södra Östersjöns vattendistrikt. I åtgärdsprogrammet för vattenförvaltningen 2016–2021 har kommunerna åtaganden inom fysisk planering. Kommunerna ska genomföra sin översikts- och detaljplanering samt prövning enligt plan- och bygglagen så att den bidrar till att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Miljökvalitetsnormerna är fastställda till att god status för vattenförekomsterna ska vara uppnådd eller uppnås senast 2021 eller 2027. Gränsvärden för att uppnå god

status finns för förorenande ämnen och prioriterade ämnen. Formellt finns det gränsvärden bara för de prioriterade ämnen som ingår i kemisk status. För de *särskilda* förorenande ämnen (SFÄ) som ingår i ekologisk status finns det bedömningsgrunder. För grundvatten finns det riktvärden när det gäller kemisk status. Det fastställs dessutom MKN för kvantitativ status i grundvattenförekomster. Det finns även bedömningsgrunder för exempelvis näringsämnen, hydromorfologi och biologiska faktorer som bottendjur, fisk och påväxtalger. Dessa gränsvärden och bedömningsgrunder visar vad som krävs i vattendragen, sjöarna, grundvattenförekomsterna för att nå miljökvalitetsnormen. Det räcker inte att säkerställa att kvaliteterna inte försämras, utan åtgärderna inom planområdet får inte heller förhindra att MKN, d.v.s. god status kan uppnås. Detta framgår av 5 kap. 4§ Miljöbalken.

En ny förvaltningsplan, åtgärdsprogram och miljökvalitetsnormer som ska gälla för åren 2022–2027 har varit på remiss under 2021 och kommer snart beslutas. Kommunernas åtaganden kommer sannolikt förändras något jämfört med aktuell plan.

VISS (Vatten Informations System Sverige) är en databas med alla Sveriges större sjöar, vattendrag, grundvatten och kustvatten. Här finns information om vattnets status och miljökvalitetsnorm.

Läs mer:

Vattenmyndigheterna, [Förvaltningsplan](#)

[Vatten Informations System Sverige](#)

Dagvatten

Markanvändningen har betydelse för utsläppen till recipienter, vattenförekomster och möjligheten att uppnå miljökvalitetsnormerna. Ofta kommer dagvatten i konflikt med MKN. I översiktsplanen är det därför viktigt att det framgår hur MKN ska följas, om och var storskaliga dagvattenanläggningar planeras, samt strategier för dagvattenhantering.

Miljökvalitetsnorm för utomhusluft

Genom luftkvalitetsförordningen (2010:477) genomförs viktiga delar av luftkvalitetsdirektivet om metaller och PAH i luft och EU-kommissionens rapporteringsbestämmelser i svensk rätt. I förordningen preciseras bl. a gränsvärdesnormer och målsättningsnormer för kvävedioxid och kväveoxider, svaveldioxid, kolmonoxid, ozon, bensen, partiklar (PM10 och PM2,5, bens(a)pyren, arsenik, kadmium, nickel och bly. Vidare anges i förordningen vem som ska genomföra kontrollen av att normerna uppfylls och på vilket sätt kontrollen ska ske.

Naturvårdsverket har tagit fram en handbok ”*Luftguiden - Handbok om miljökvalitetsnormer för utomhusluft*” som ger vägledning vid tillämpning och kontroll av miljökvalitetsnormerna för utomhusluft.

Regionalt och lokalt bidrar vägtrafiken till de största luftutsläppen. I de flesta större tätorterna kan det periodvis förekomma för höga halter av luftföroreningar främst vid högtrafikerade gator. Även småskalig vedeldning kan lokalt bidra till förhöjda halter av partiklar och flyktiga organiska ämnen. För att förbättra luftkvaliteten i tätorterna är den lokala planeringen mycket viktig. Framtida bebyggelsestruktur och dess samband med trafiksystemet har stor betydelse för om miljökvalitetsnorm

för luft klaras på sikt. Översiktsplanen är ett verktyg för att tydliggöra dessa frågor i kommunen.

Läs mer:

Naturvårdsverket, 2019:1, [Luftguiden, Handbok om miljö kvalitetsnormer för utomhusluft](#), version 4

Miljö kvalitetsnorm för områdesbuller

Miljö kvalitetsnormen för buller infördes år 2004 i svensk lagstiftning genom förordning (2004:675) om omgivningsbuller. Med omgivningsbuller avses buller från vägar, järnvägar, flygplatser och industrier. Det är kommuner och myndigheter som ansvarar för att miljö kvalitetsnormer följs.

I förordningen om omgivningsbuller ställs krav på att Trafikverket och kommuner med mer än 100 000 invånare ska kartlägga buller och upprätta åtgärdsprogram vart femte år. Under 2018 tog Trafikverket fram ett åtgärdsprogram gällande omgivningsbuller för perioden 2019–2023. I Örebro län är det enbart Örebro kommun som omfattas av krav på att göra bullerkartläggning och åtgärdsprogram, eftersom invånarantalet ska överstiga 100 000.

Läs mer:

Naturvårdsverkets webbplats, [Miljö kvalitetsnorm för buller](#)

Trafikverkets webbplats, [Kartläggning och åtgärdsprogram för buller enligt EU-direktiv](#)

Områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen

Enligt strandskyddsbestämmelserna har kommunen möjlighet att i översiktsplanen peka ut områden för landsbygdsutveckling i strandnära läge, så kallade LIS-områden. Syftet är att långsiktigt stimulera lokal och regional utveckling i områden med god tillgång till strandområden och där viss byggnation kan ske utan att strandskyddets syften åsidosätts.

Kommunen har möjlighet att i översiktsplanen peka ut landsbygdsutvecklingsområden i strandnära läge. Avsikten är att främja utvecklingen av landsbygden i de delar av landet där bebyggelsestrycket är lågt och stränderna inte har exploaterats i hög grad.

Strandskydd

Vid havet, sjöar och vattendrag har mark- och vattenområdena närmast stranden ett generellt strandskydd enligt bestämmelser i 7 kap. MB. Det generella strandskyddet infördes 1975 och omfattar land- och vattenområdet 100 meter från strandlinjen, på land och i vatten. Strandskyddet syftar till att långsiktigt trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden samt bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten. Om det finns särskilda skäl enligt miljöbalken finns möjlighet att få dispens från strandskyddet, under förutsättning att strandskyddets syften inte motverkas. Kommunen ansvarar för att besluta om sådana dispenser och att upphäva strandskydd i detaljplan. Länsstyrelsen tar motsvarande beslut inom skyddade områden exempelvis naturreservat och Natura 2000-områden.

Det generella strandskyddet kan om det behövs för att tillgodose strandskyddets syften utvidgas till högst 300 meter. Länsstyrelsen i Örebro har fattat beslut om utvidgat strandskydd för Unden, Laxå kommun, med 200 meter, både på land och i vattnet.

För mindre vattendrag, som är redovisade med enkeldragen linje på fastighetskartan, gäller inte det generella strandskyddet i Örebro län enligt Länsstyrelsens beslut från år 2008². Undantaget från beslutet är de vattendrag där det finns dokumenterat särskilda naturvärden. Dessa vattendrag finns redovisade i bilaga 1 till Länsstyrelsens beslut samt i Länsstyrelsens webbGIS.

I juli 2019 tillsatte regeringen en ny utredning, Tillgängliga stränder – ett mer differentierat strandskydd (SOU 2020:78), med syfte att utreda åtgärder för att differentiera strandskyddet. Under 2021 har regeringen beslutat om en lagrådsremiss om ett mer differentierat strandskydd. Lagändringarna föreslås i huvudsak att träda i kraft den 1 juli 2022.

Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS)

I en vägledning ”Hantering av områden för landsbygdsutveckling i strandnära läge (LIS) i Örebro län” Rapport nr 2010:40 samt LIS vid Vättern, vilket är ett länsgemensamt förhållningssätt, ger Länsstyrelsen sin syn samt vägledning vad det gäller landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS). Länsstyrelsen ser att LIS skapar möjligheter för landsbygdsområden och är viktiga för att stärka den lokala och regionala utvecklingen. Samtidigt ska utpekandet av LIS-områden ske så att

---

² Under 2008 fattade Länsstyrelsen ett beslut om att flertalet mindre vattendrag i Örebro län inte ska omfattas av strandskydd enligt 7 kap miljöbalken. Beslutet vann laga kraft 2010-06-03.

strandskyddets syften värnas långsiktigt. Vägledningen finns tillgänglig via Länsstyrelsen i Örebros webbplats.

I Naturvårdsverkets och Boverkets vägledning ”Strandskydd – en vägledning för planering och prövning” finns också vägledning om att peka ut LIS-områden. Proposition 2008/09:119 ger också stöd i tillämpningen av 7 kap. 18 e § MB.

Hälsa, säkerhets- och klimatanpassning i översiktsplanen

Enligt 2 kap. 5 § PBL ska bebyggelse lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till, bland annat, människors hälsa och säkerhet och risken för olyckor, översvämning och erosion. I 3 kapitlet 5 PBL anges sedan augusti 2018 att kommunens syn på risken för skador på den byggda miljön till följd av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade ska framgå av översiktsplanen, samt hur sådana risker kan minska eller upphöra. Detta gäller för hela den bebyggda miljön, inte enbart nya planer, där åtgärder för att minska riskerna som listas nedan ska granskas.

Fysisk planering är ett av de främsta verktygen för att uppnå ett mer robust samhälle, dvs ett samhälle som är motståndskraftigt och uthålligt mot påfrestningar som kan uppkomma vid exponering av störningar, risker och hot. Även om många riskkällor inte går att flytta eller förändra så är det med fysisk planering möjligt att i vissa lägen minska sannolikheten för att en händelse inträffar, begränsa konsekvensen om en olycka inträffar eller både och. Därmed kan en markanvändning bli lämplig genom en bra riskhantering i planprocessen.

Boverket har tagit fram en sammanfattande vägledning om tillämpning av plan- och bygglagen med hänsyn till människors hälsa, säkerhet, och risken för olyckor, översvämning och erosion.

Läs mer:

Boverkets webbplats, [Hälsa, säkerhet och risker](#)

Säkerhet och beredskap

Kommunens säkerhetsarbete styrs bland annat av lag 2006:544 om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och vid höjd beredskap. Syftet med lagen är att minska sårbarheten i olika verksamheter samt att skapa en god förmåga att hantera krissituationer i kommunen och samhället i sin helhet. Denna lag reglerar bland annat att alla kommuner ska ta fram en risk- och sårbarhetsanalys. En tydlig koppling mellan översiktsplanen och risk- och sårbarhetsanalysen bör finnas.

Huvuduppgift för länets kommuner inom totalförsvaret är att säkerställa ett fungerande befolkningsskydd, kommunalteknisk försörjning samt att bedriva räddningstjänst. Mer specifikt behöver nedanstående beaktas i planarbetet:

- Tillhandhållande och iordningsställande av skyddsrum
- Att inga skyddsrum bör avvecklas
- Upptäckande och utmärkande av farliga områden
- Trygghetspunkter
- Skyddsobjekt

Regional risk- och sårbarhetsanalys

Länsstyrelsen sammanställer årligen en regional risk- och sårbarhetsanalys (RSA) som ska ge en riskbild för hela samhället med syfte att utgöra en grund för det förebyggande krisberedskapsarbetet i länet. Risk- och sårbarhetsanalysen är även ett viktigt underlag för samhällsplaneringen då den ger en bild av vilka risker, hot och sårbarheter som finns i Örebro län.

2019 års regionala risk- och sårbarhetsanalys ger en bild av vilka risker och hot som kan inträffa i Örebro län och vilken förmåga vi har att motstå och hantera kriser och samhällsstörningar. Analysen inkluderar hot och risker som kan få allvarliga konsekvenser och som handlar om naturhot, andra olyckor, kritisk infrastruktur och försörjningssystem, informationssäkerhet, antagonistiska hot och social oro, samt sjukdomar.

För de aktörer i länet som arbetar med risk- och sårbarhetsanalyser finns en stödmodell för redovisningsarbetet. Modellen har tagits fram i samverkan med länets kommuner och Region Örebro län för att ge ett stöd i arbetet, öka jämförbarheten och skapa en gemensam grund för arbetet med att kartlägga risker.

Läs mer:

MSB, [Risk- och sårbarhetsanalyser](#)

Översvämning, skyfall och dagvatten

Höga flöden och varierande vattennivåer är naturliga företeelser som kan orsakas av kraftiga regn, vind eller snösmältning. Stora och extrema översvämningar som uppkommer i samband med exceptionella vädersituationer kan dock ställa till med stor skada för människors hälsa och egendom och på värdefull natur. Ett förändrat klimat beräknas leda till ytterligare nederbördsmängder och därmed kan risken för översvämningar öka.

Boverket har 2018 publicerat en tillsynsvägledning avseende översvämningrisker på PBL kunskapsbanken. Syftet med vägledningen är att skapa förutsättningarna för att ny bebyggelse blir långsiktigt hållbar och att Länsstyrelsernas tillsyn är samordnad och förutsägbar.

Översvämning

Översvämningar i vattendrag följer vattendraget, och genom kombinationen av beräkningar av hur ofta olika stora flöden inträffar och topografin utmed vattendraget kan kartor tas fram som redovisar risken för översvämning. Dessa kallas översvämningsskarteringar. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har i uppdrag att ta fram översvämningsskarteringar nationellt och har tagit fram tre skarteringar som berör Örebro län. *Översvämningsskarteringen* innehåller alla de översvämningsskarteringar som MSB tagit fram för att stödja kommuner och länsstyrelser i deras planeringsarbete. Även geografiska data som MSB tar fram i arbetet enligt förordningen om översvämningsskarteringar finns samlad här.

Länsstyrelsen har tagit fram översvämningsskarteringar för många mindre vattendrag i länet, som komplement till MSB:s skarteringar, och i vissa fall har även en enskild kommun tagit fram skarteringar för specifika områden.

Mer information finns i karttjänsten KlimatGIS, där Länsstyrelsen publicerar olika typer av klimatrelaterade planeringsunderlag för Örebro län, till exempel samtliga översvämningsskarteringar som berör länet.

Länsstyrelsen har tagit fram flera olika rapporter om översvämningar i länet. *Översvämningar i Örebro län* (2011) och *Översvämning av transportsystem i Örebro län* (2013), samt *Riskhanteringsplan för Lindesberg* (2015) och

Riskhanteringsplan för Örebro (2015 och 2021) enligt förordningen om översvämningsrisker.

Läs mer:

MSB, [Kartportal](#)

Skyfall

Översvämningar som orsakas av lokala och kraftiga skyfall är en stor risk för många kommuner i länet. Flera tätorter i länet har redan idag underdimensionerade dagvattensystem som inte klarar kraftiga regn, och som inte är anpassade för de nederbördsmängder som det framtida klimatet kommer att föra med sig. I våra tätorter är andelen hårdgjorda ytor, som asfalt och betong, mycket stor, vilket förvärrar problemen vid kraftig nederbörd. Eftersom vattnet inte kan infiltrera påskyndas avrinningen ytterligare och det riskerar att ansamlas i olika lågpunkter. Konsekvenserna av ett skyfall beror därmed i hög grad på vad som finns inom lågpunktsområdena. Om det är känslig bebyggelse kan det ge stor ekonomisk skada, medan grönområden är avsevärt mindre känsliga.

Skyfallskarteringar är ett viktigt verktyg för att identifiera platser som riskerar att översvämmas av skyfall. Länsstyrelsen har tagit fram en enkel skyfallskartering (en lågpunktsanalys) över hela länet, som kan användas översiktligt, till exempel för att identifiera områden där man behöver titta på riskerna i mer detalj. Flera av länets kommuner har tagit fram detaljerade skyfallskarteringar av sina tätorter, vilket Länsstyrelsen uppmuntrar. De skyfallskarteringar som berör länet finns samlade i Länsstyrelsens KlimatGIS (förutsatt att kommunerna godkänner publicering av deras karteringar).

Länsstyrelsen i Örebro har tagit fram rapporten *Skyfall i Örebro län* som beskriver inträffade skyfall i länet och vilka anpassningar som kan behöva göras inför framtiden.

Samhällsviktiga funktioner

Risken för att olika krissituationer uppstår kan förvärras om samhällsviktiga funktioner är placerade i översvämningskänsliga områden. Översvämningar på grund av höga flöden eller skyfall innebär att olämpligt placerade verksamheter riskerar att påverkas negativt eller helt slås ut. Påverkan kan även vara indirekt, till exempel på infrastruktur så att transporter till och från en samhällsviktig verksamhet omöjliggörs. Till riskobjekt och samhällsfunktioner av betydande vikt räknas bland annat offentliga byggnader (sjukhus, vårdhem, skolor), infrastruktur av stor betydelse (riksvägar, vägar utan reella förbifartsmöjligheter, järnväg), VA/avfallsanläggningar, el-/teleanläggningar samt industrier med stor miljöpåverkan eller andra industriområden. I den översiktliga planeringen bör samhällsviktiga funktioner identifieras och konsekvenser för viktiga funktioner/objekt uppmärksammas.

Läs mer:

Boverket, [Klimatanpassning i planeringen](#)

Geotekniska säkerhetsrisker

Med geotekniska säkerhetsfrågor menas ras, skred, erosion, slamströmmar, bergras och blocknedfall.

I dag finns förutsättningar för framför allt ras och skred inom många områden i länet och i och med klimatförändringen kommer riskerna att öka. Klimatanalysen för Örebro län visar på en ökning av nederbördens vilket påverkar jordars stabilitet

negativt, exempelvis genom erosion, som i sin tur ökar faran för ras och skred. Dessutom gör vi människor ingrepp i naturen som förändrar och ibland försämrar markens stabilitet.

Geotekniska riskfaktorer kan vara avgörande för markens lämplighet för planläggning och bör därför redovisas översiktligt i en översiktsplan. Detta kräver även en strategi för hur de geotekniska frågorna ska klarläggas. Flera svenska myndigheter producerar kartunderlag för analyser av förutsättningar för ras, skred och erosion. Kartunderlagen bygger till viss del på samma information, men de beskriver olika företeelser, har olika geografisk täckningsgrad och innehåller olika skalor och grader av noggrannhet.

Statens geotekniska institut (SGI) har tillsammans med ett andra myndigheter tagit fram en vägledning med kartunderlag om ras, skred och erosion, som ska fungera som ett stöd i hur underlagen kan användas och tolkas i regionalt och kommunalt planeringsarbete. Underlagen består av rapporter, kartor och GIS-data. Vägledningen samt underlag i GIS-format finns tillgänglig på SGI:s webbplats. På Sveriges geologiska undersöknings (SGU) webbplats finns ytterligare information om geologi i den kommunala planeringen.

Länsstyrelsen har tagit fram rapporten *Ras- och skredrisker i Örebro län*. Syftet med rapporten är att ta fram information om var i länet det finns förutsättningar för ras eller skred, samt att utgöra ett planeringsunderlag för alla former av plan- och anläggningsarbeten i länet. I studiens lutningsanalys har ungefär två procent av länets landyta fallit ut som områden med förutsättningar för ras eller skred, så kallade aktsamhetsområden. De lite större områdena som pekats ut är främst dalgångar med stor andel lermarker där det enligt karteringen finns förutsättningar för skred. Lerjordar förekommer framför allt i jordbrukslandskapet, och här finns också flest aktsamhetsområden. Delar av länet som är mindre känsliga kan grovt beskrivas som områden med moränmarker och som ofta är skogbeklädda.

De underlag som Länsstyrelsen främst ser som viktiga för bedömning av risker för ras och skred i länet finns samlade i Länsstyrelsens KlimatGIS. Notera även att SGI:s *Förutsättningar för skred i finkorniga jordarter* är ett mer avancerat underlag än den del av Länsstyrelsens Ras- och skredkartering som rör skredrisker.

Det bör poängteras att den här typen av kartering bara ger en bild av vilka områden som har förutsättningar för ras eller skred. Det betyder inte att exploatering är helt uteslutet i de utpekade områdena utan att en detaljerad geoteknisk utredning samt stabilitetsberäkning bör genomföras om det blir aktuellt med någon form av exploatering.

Miljöfarlig verksamhet

Miljöfarlig verksamhet är all användning av mark, byggnader eller anläggningar som kan ge upphov till utsläpp till mark eller vatten eller medföra andra störningar för människor eller miljön. Miljöfarlig verksamhet definieras i 9 kap. 1 § MB. Inom begreppet ryms mycket, från en mindre biltvätt till stora verkstäder, industrier, energi- och avfallsanläggningar och täkter. Också jordbruk och trafikanläggningar ingår i definitionen.

Vissa typer av verksamheter och anläggningar innebär risker för hälsan genom exempelvis buller och utsläpp av ämnen. Andra har mer karaktären av störningar och leder till otrivsel. De verksamheter som har störst miljöpåverkan behöver tillstånd för sin verksamhet medan de som bedöms ha en mindre miljöpåverkan kan ha anmälningsplikt för sin verksamhet.

Information om tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet samt energitäkter i drift finns i Länsstyrelsens webbGIS under kartskiktet ”LST Tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet och energitäkter i drift – Miljöreda”.

Översiktsplanen bör ge en översiktsbild av risk- och säkerhetsavstånden i kommunen med hänsyn till områden med miljöfarlig verksamhet. Läs mer på Boverkets rapport *Bättre plats för arbete*.

Läs mer:

Boverket, [Bättre plats för arbete](#)

Farlig verksamhet

Att en verksamhet är farlig innebär, enligt lagen om skydd mot olyckor, LSO, att det finns en fara för att en olycka kan orsaka allvarliga skador på människor eller miljön. Det kan exempelvis handla om läckage av kemikalier med giftiga och frätande egenskaper, bränder och explosioner med tryckvåg och splitter. Det kan även vara verksamheter som genererar risker på andra sätt, t ex flygplatser och dammanläggningar. Farliga verksamheter medför skyldigheter för ägaren/verksamhetsutövaren att vidta nödvändiga åtgärder för att hindra eller begränsa sådana skador.

Länsstyrelsen beslutar, i samråd med kommunen, om vilka anläggningar som anses bedriva farlig verksamhet. Förutom lagen om skydd mot olyckor (LSO) finns Sevesolagstiftningen (1999:381) som syftar till att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor för människor och miljö. Alla anläggningar som hanterar stora mängder farliga kemiska ämnen klassas automatiskt som farliga verksamheter. Förekomsten av farliga verksamheter (enligt LSO och andra större punktrisker som kan påverka omgivningen) bör beskrivas i översiktsplanen tillsammans med en analys och en bedömning av vilken inverkan dessa har på den fysiska planeringen. Eventuell inriktning för hur hänsyn till riskerna ska tas bör beskrivas.

Mer information om farliga verksamheter finns att läsa på Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps webbplats.

Läs mer:

MSB, [Farlig verksamhet enligt LSO](#)

Sevesoanläggningar

Från den 1 juni 2015 gäller ändring av lagen (1999:381), ny förordning (2015:236) och nya föreskrifter (MSBFS 2015:8) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor. Syftet är att förebygga allvarliga olyckshändelser inom den kemikaliehanterande industrin och att begränsa skadorna om sådana olyckor skulle inträffa.

Vägledning för hur riskfrågor kan hanteras i en översiktsplan finns bland annat i MSB:s rapport ”*Samhällsplanering och riskhantering i anslutning till storskalig kemikaliehantering*”, MSB1053 – rev 2017. MSB skriver kortfattat om kommunens skyldigheter, ”Kommunen ska genomföra god fysisk planering som i möjligaste mån separerar Seveso-verksamheter från annan verksamhet.”

Transporter med farligt gods

Farligt gods är ett samlingsbegrepp för ämnen och föremål som har sådana farliga egenskaper att de kan orsaka skador på människor, miljö eller egendom, om de inte hanteras rätt under en transport (dvs förflyttas inklusive att lastas eller lossas).

Farligt gods kan transporteras på väg, järnväg, med båt eller flyg. Transporterna styrs till större vägar (så kallade rekommenderad primär väg) så långt det går och ska sedan ta den kortaste vägen (rekommenderad sekundär väg) från avsändaren till mottagaren. Därmed koncentreras riskerna till vissa vägsträckor, där olyckor kan förebyggas genom bra vägstandard och omgivningen kan utformas för att skydda mot olyckor. På järnväg förutsätts farligt gods kunna transporteras på alla sträckor. Rekommenderade vägar och uppställningsplatser för farligt gods bör belysas i översiktsplanen, aktuella uppgifter kan hämtas från Trafikverkets nationella vägdatabas, NVDB.

Av översiktsplanen bör riktlinjer med hänsyn till farligt gods framgå. Det kan handla om att ange konkreta risk- och/eller säkerhetsavstånd eller tydliggöra hur riskbedömningar ska göras vid exploatering i närheten av dessa. Generellt rekommenderar Länsstyrelsen att riskerna bör beaktas inom 150 m från transportleder för farligt gods. För vägledning vid planläggning intill transportleder för farligt gods ställer sig Länsstyrelsen i Örebro sig bakom de riktlinjer som tagits fram av Länsstyrelsen i Stockholms län (2016:4).

Varje år tas även en sammanställning över allmänna vägar och andra viktigare vägar i Örebro län fram och publiceras på Länsstyrelsen webbplats under publikationer.

Läs mer:

MSB:s webbplats, [Farligt gods](#)

Länsstyrelsen Stockholms län, [Riktlinjer för planläggning intill vägar och järnvägar där det transporteras farligt gods](#)

Förorenade områden

Ett förorenat område är mark, ytvatten, grundvatten, sediment, anläggningar eller byggnader som är så förorenade att de kan innebära en risk för människors hälsa och miljön. Ändrad markanvändning kan medföra att spridning och exponering av föroreningarna ökar, vilket i sin tur kan innebära en ökad risk för människors hälsa. Det är viktigt att i ett tidigt skede av planeringsprocessen utreda eventuella förorenade områden eftersom de utgör grundläggande förutsättningar för markens användningsområde, det vill säga om en plats är lämplig för planerad markanvändning eller inte, och om åtgärder behöver vidtas. Detta påverkar bl.a. kostnadsbildningen vid en framtida exploatering.

I Örebro län finns ca 4300 potentiellt förorenade områden identifierade. Områdena omfattar både befintliga miljöfarliga verksamheter och verksamheter som sedan länge avslutats. På Länsstyrelsens webbGIS finns kartsiktet ”*LST Potentiellt förorenade områden*”. Kartsiktet baseras på information från en databas som länsstyrelserna förvaltar och uppdaterar gemensamt. Databasen heter EBH-stödet och är länsstyrelsernas register över både potentiella och konstaterade förorenade områden. Alla områden i EBH-stödet är identifierade och vissa är också riskklassade enligt den s.k. MIFO-metoden. Materialet utgör en bra grund för att veta vilka verksamheter som tidigare bedrivits på en plats men ytterligare efterforskningar kan behöva göras då den tillgängliga informationsmängden varierar från objekt till objekt.

Mer information om förorenade områden och olika föroreningar kan även finnas hos andra myndigheter, t.ex. Generalläkaren, Kemikalieinspektionen, Livsmedelsverket m.fl.

Buller och vibrationer

Buller är den miljöstörning som berör flest människor i vårt land. Forskning visar att buller påverkar människors hälsa negativt och att denna påverkan ofta underskattas. Vid planering och byggande är frågor som rör människors hälsa centrala och ljudmiljön är en del av detta. Forskning visar att områden som exponeras för flera bullerkällor samtidigt, till exempel från väg och järnväg, är störningarna från var och en av bullerkällorna större jämfört med områden som exponeras för enbart en bullerkälla. Detta är viktigt att ta i beaktande när det planeras för nya bostadsområden. Forskning visar även att barn är särskilt känsliga för buller, det är därför viktigt att ta hänsyn till bullersituationen vid förskolor och skolor samt vid andra utemiljöer där barn ofta vistas, till exempel på lekplatser.

Regler om buller finns i såväl plan- och bygglagen som miljöbalken och förordningar. För olika kategorier av buller finns också riktvärden för bullernivåer vid bostadsbyggnader. Inom Boverkets kompetenssatsning om PBL finns webbutbildning om trafikbuller i planeringen ”*Buller i PBL*” där utbildning om hur man kan hantera bullerfrågor i översiktsplaneringen ingår.

Trafikbuller vid bostadsbyggnader

I *Förordning (2015:216) om trafikbuller vid bostadsbyggnader* finns bestämmelser om riktvärden för buller utomhus för spårtrafik, vägar och flygplatser vid bostadsbyggnader. Förordningen ska tillämpas vid bedömningen av om kravet på förebyggande av olägenhet för människors hälsa i fråga om omgivningsbuller är uppfyllt vid planläggning samt i ärenden om förhandsbesked och bygglov utanför detaljplan. Förordningen anger också vilka åtgärder som bör vidtas vid förhöjda bullervärden.

I juli 2017 beslutade regeringen om en ändring i förordningen (2015:216) om trafikbuller vid bostadsbyggnader som innehåller nya riktvärden för utomhusbuller från spår-, väg- och flygtrafik vid bostadsbebyggelse.

Buller från industrier

I mars 2020 publicerade Boverket, ”*Boverkets allmänna råd om omgivningsbuller utomhus från industriell verksamhet och annan verksamhet med likartad ljudkaraktär*”, BFS 2020:2. I samband med detta har Boverket reviderat tidigare vägledning från 2015.

”*Omgivningsbuller från industriell verksamhet och annan verksamhet med likartad ljudkaraktär – en vägledning*”, rapport 2020:8, en vägledning om industri- och annat verksamhetsbuller vid planläggning och bygglovsprövning av bostadsbebyggelse.

Vägledningen kan även användas vid skolor, förskolor och vårdlokaler för de tidpunkter då lokalerna används. Boverkets vägledning ska ge stöd vid planläggning och byggande av bostäder i områden som är utsatta för buller från industrier och annan liknande verksamhet. För vägledning vid planläggning av skolor och förskolor vill Länsstyrelsen uppmärksamma Boverkets rapport 2015:1 *Gör plats för barn och unga! En vägledning för planering, utformning och förvaltning av skolans och förskolans utemiljö*.

Läs mer:

Boverket, [Allmänna råd om omgivningsbuller utomhus från industriell verksamhet och annan verksamhet med likartad ljudkaraktär](#)

Boverket, [Gör plats för barn och unga! En vägledning för planering, utformning och förvaltning av skolans och förskolans utemiljö](#)

Boverket, [Industribuller](#)

Boverket, [Omgivningsbuller från industriell verksamhet och annan verksamhet med likartad ljudkaraktär](#)

Naturvårdsverkets webbplats, [Vägledning om buller från industrier](#)

Vibrationer

Vid bebyggelse nära väg och järnväg behöver risken för vibrationer finnas med i planeringen. Det finns inte några generellt antagna riktvärden för vibrationer. Trafikverket (tidigare Banverket) och Naturvårdsverket har tagit fram ett riktvärde för miljö kvalitet för vibrationer vid spårbunden trafik. Riktvärdet är vägledande och framtaget för att eliminera risken för störning från järnvägstrafik nattetid och bör klaras när ny bebyggelse uppförs vid järnvägen.

Läs mer:

Banverket, Naturvårdsverket, 2006, [Buller och vibrationer från spårbunden linjetrafik](#)

Elektromagnetiska fält

Vid planering av bebyggelse nära kraftledningar och andra elanläggningar kan frågeställningar om elektromagnetiska fält behöva beaktas. Det finns inga nationella riktvärden som preciserar vilken exponeringsnivå från magnetfält som kan anses vara tolerabla i samband med fysisk planering. Strålsäkerhetsmyndigheten har tillsammans med flera andra myndigheter, gett ut rapporten Magnetfält och hälsorisker. I rapporten ger myndigheterna tillsammans övergripande rekommendationer för samhällsplanering och byggande.

Läs mer:

Strålsäkerhetsmyndighetens webbplats, [Magnetfält och hälsorisker](#)

Radon

På SGU finns data över flygmätt strålning från uran, samt jordartskartor och berggrundskartor, som kan användas som en del av underlaget för vid översiktlig bedömning av radonrisk. Exempel på områden med förhöjd radonrisk är områden med alunskiffer, förhöjd uranhalt i markytan av annan anledning och jordarter som är genomsläppliga.

Mellankommunal samordning

Enligt 2 kap. 3 § PBL ska hänsyn tas till mellankommunala och regionala förhållanden vid planläggning. Det innebär att kommunen inte bara ska ta hänsyn till förhållandena i angränsande kommuner utan också till behovet av samverkan och samarbete i ett bredare regionalt perspektiv. Det är kommunens ansvar att bedöma vilka intressen som berörs i detaljplaneringen och göra en avvägning. Detta innebär bland annat att kommunen måste bedöma om andra kommuner berörs. Kommunen behöver också samla in den information och det underlag som behövs för att kunna bedöma på vilket sätt andra kommuner påverkas.

Det regionala tillväxtarbetet syftar till att uppfylla den regionala tillväxtpolitikens mål och främja en hållbar regional tillväxt. I förordningen (2007:713) om regionalt tillväxtarbete tydliggörs bl.a. hur det regionala tillväxtarbetet ska bedrivas och vad som ingår i arbetet. Ansvaret för det regionala tillväxtarbetet i Örebro län ligger hos Region Örebro län. För att stärka samspelet mellan det regionala utvecklingsarbetet och kommunernas fysiska planering är det viktigt att översiktsplanen ger uttryck för ett strategiskt perspektiv utifrån en regional nivå.

Det är viktigt att kommunerna, i enlighet med PBL, belyser kopplingen och samordningen med regionala strategier och planer. Ytterligare information om sådana planer och program tas upp i del 3 om Nationella och regionala mål, planer och program. Frågor och intressen av mellankommunal karaktär omfattas även i del 2 Allmänna intressen.

Regional utvecklingsstrategi

En central utgångspunkt för det regionala tillväxtarbetet är att ta fram och genomföra en regional utvecklingsstrategi, RUS. För länet har Region Örebro län tagit fram *Utvecklingsstrategi för Örebro län 2018–2030 Tillväxt och hållbar utveckling i Örebro län*. Strategin är en utgångspunkt för arbetet med hållbar regional tillväxt och utveckling de kommande åren och ger vägledning vid den fysiska planeringen. Region Örebro län gör under 2021 en översyn av den regionala utvecklingsstrategin.

Det finns starka kopplingar mellan regional och kommunal nivå i den rumsliga planeringen. Några av de prioriterade områdena i den regionala utvecklingsstrategin har kompletterats med regionala strukturbilder för att tydliggöra den strategiska inriktningen. De regionala strukturbilderna har bland annat som huvudsyfte att vara underlag för kommunernas översiktsplanering.

Läs mer:

Boverket, [Vad är mellankommunal samordning?](#)

Del 2 Allmänna intressen

I plan- och bygglagens andra kapitel anges de allmänna intressen som översiktsplaneringen ska ta hänsyn till och främja. Med utgångspunkt från natur- och kulturvärden, miljö- och klimataspekter samt mellankommunala och regionala förhållanden ska planeringen bland annat bidra till en ändamålsenlig struktur, god och tillgänglig livsmiljö, god hushållning med mark, vatten, energi och råvaror, ekonomisk tillväxt och bostadsbyggande. I denna del av underlaget redovisas olika allmänna intressen relevanta för översiktsplaneringen.

Hantering av allmänna intressen

Kommunen ska i sin översiktsplan redovisa för och precisera hur kommunen i sin planering tar hänsyn till de allmänna intressena. Kommunerna ska inte bara redovisa förekomster och påverkan utan också hur kommunen genom bedömningar och avvägningar säkerställer att hänsyn tas till de intressena. De allmänna intressena har olika vikt beroende på lokala förutsättningar i olika kommuner och ska preciseras så att en avvägning mellan dem underlättas i efterföljande planering. De allmänna intressena anges i 2 kap PBL. På Boverkets webbplats PBL-kunskapsbanken finns de allmänna intressena mer utförligt beskrivna tillsammans med exempel på hantering i översiktsplaneringen.

Ett sätt att få stöd i konkretiseringen av de allmänna intressena är att koppla dem till nationella och regionala mål. De allmänna intressena rymmer inom många målformuleringar. Bestämmelserna om de allmänna intressena är utgångspunkten för vad som är lämplig mark- och vattenanvändning i ett hållbarhetsperspektiv och genom de nationella målen av betydelse för en hållbar utveckling ges intressena i sin tur tydligare innehåll. Många intressen, liksom mål, är tvärspektoriella och berör olika dimensioner av hållbarhet.

Tabell 3 Allmänna intressen enligt PBL och MB

Lagrum	Allmänna intressen
PBL och MB	Grundläggande hushållning: Mark- och vattenområden används för det ändamål de är mest lämpade för med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov. Företräde åt sådan användning som från allmän synpunkt medför en god hushållning
PBL	Planläggningen ska främja: <ul style="list-style-type: none"> • ändamålsenlig struktur och estetiskt tilltalande utformning • socialt god livsmiljö • långsiktigt god hushållning och goda miljöförhållanden • god ekonomisk tillväxt • bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet med hänsyn till: <ul style="list-style-type: none"> • natur- och kulturvärden • miljö- och klimataspekter • mellankommunala och regionala förhållanden
PBL	Lokalisering med hänsyn till: <ul style="list-style-type: none"> • hälsa och säkerhet • jord-, berg- och vattenförhållanden, • trafik, vattenförsörjning, avlopp, avfallshantering, elektronisk kommunikation, samhällsservice • vatten- och luftföroreningar • bullerstörningar • risken för olyckor, översvämning och erosion • energiförsörjning och energihushållning
MB	Hushållning: <ul style="list-style-type: none"> • Stora opåverkade områden • Ekologiskt särskilt känsliga områden • Jord- och skogsbruk • Yrkesfiske (även av riksintresse) • Natur- kultur-, friluftsvärden (även av riksintresse) • Värdefulla ämnen eller material (även av riksintresse) • Anläggningar för industriell produktion, energiproduktion, energidistribution, kommunikationer, vattenförsörjning eller avfallshantering (även av riksintresse) • Totalförsvaret (även av riksintresse)

Stora opåverkade områden

I 3 kap. 2 § MB anges att: "Stora mark- och vattenområden som inte alls eller endast obetydligt är påverkade av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön skall så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt påverka områdenas karaktär."

Bestämmelsen om skyddet av stora opåverkade områden anger inte något riksintresse, men innebär att sådana områden som omfattas ska skyddas så långt det är möjligt. Stora opåverkade områden berörs endast av grundläggande hushållningsbestämmelser, d v s ett förhållningssätt vid synen på markanvändningen. Vad som är ett stort opåverkat område prövas varje gång ett område planeras att tas i anspråk för exploatering. En avvägning ska göras mellan det skyddade intresset och motstående intressen. Ett välgrundat och välmotiverat utpekande i översiktsplanen ger en värdefull vägledning vid denna bedömning.

Det är kommunen som, med utgångspunkt från förhållanden i den enskilda kommunen, tar ställning till vilka områden som i översiktsplanen bör anges som stora opåverkade områden i miljöbalkens mening. Det finns olika metoder för att göra en analys av vilka områden som anses vara stora och opåverkade. Det handlar om att analysera allt från buller och föroreningar till landskapsbildspåverkan. Exempelvis finns det olika typer av metoder för landskapsanalys som kan vara användbara.

Ekologiskt känsliga områden

Mark- och vattenområden som är särskilt känsliga från ekologisk synpunkt ska enligt 3 kap. 3 § MB så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön. Bakgrunden till bestämmelsen om ekologiskt särskilt känsliga områden finns i propositionen till naturresurslagen (prop. 1985/86:3). Där står bland annat att villkoren för den biologiska produktionen av många samverkande orsaker är särskilt instabila i vissa områden. Det hänger samman med markens och vattnets beskaffenhet, klimatförhållanden, tidigare påverkan av försurning eller förgiftning och så vidare. Sådana ekologiskt känsliga områden kan ibland vara artfattiga och ibland kännetecknas av mångformighet och artrikedom. Utvecklingen av olika arter och system i sådana områden ger information som har betydelse för bedömning också av naturmiljöns tillstånd i stort och av utvecklingen vad gäller markens och vattnets produktionsförmåga. Exempel som tas upp är: urskogar, skyddsvegetation vid våra sandkuster, vissa våtmarker, sjöar och vattendrag, mark- och vattenområden med sällsynta eller utrotningshotade växter och djur. Kommunens förhållningssätt för markanvändning inom dessa områden bör tydliggöras i översiktsplanen.

Jord- och skogsbruksområden

Jord- och skogsbruk är av nationell betydelse. Av bestämmelserna i 3 kap. 4 § MB anges att brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. Vidare anges att skogsmark som har betydelse för skogsnäringen så långt som möjligt ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra ett rationellt skogsbruk.

Skogsbruk

I Örebro län är ett utpräglat skogslän, skog täcker ca 75 procent av landarealen. Stora delar av skogsbygden präglas idag av ett modernt skogsbruk.

Den 24 mars 2015 antog EU:s jordbruksutskott en ny skogsstrategi. Huvuddragen i strategin är att förvalta skogen hållbart, främja effektivt användande av skogens råvaror och stärka skogsnäringens konkurrenskraft för att skapa mer jobb. År 2018 beslutades om ett nationellt skogsprogram med visionen att ”Skogen, det gröna guld, ska bidra med jobb och hållbar tillväxt i hela landet samt till utvecklingen av en växande bioekonomi”.

Länsstyrelsen har i samarbete med Region Örebro län och Skogsstyrelsen tagit fram ett skogsprogram för Örebro län som antogs 2021. Fortsatt arbete sker med att ta fram en tillhörande handlingsplan.

Jordbruksmark

År 2016 fanns det ca 113 000 hektar jordbruksmark i Örebro län, vilket motsvarar 13 procent av länets yta (åkermark utgör cirka tolv procent och betesmark står för en procent av länets yta). Aktuell brukad jordbruksmark framgår av Jordbruksverkets blockdatabas. Här framgår också odlingshinder, areal och fältform. Kartskikt kan laddas ner från Jordbruksverkets E-tjänster.

Enligt svensk lagstiftning (3 kap 4 § MB) är jordbruk av nationell betydelse och lagen har en restriktiv hållning till att upplåta jordbruksmark för exploatering. Brukningsvärd jordbruksmark får endast användas för bebyggelse eller anläggningar om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och dessa intressen inte kan tillgodoses på ett tillfredsställande sätt genom att använda

annan mark. Brukningsvärd jordbruksmark är mark som med hänsyn till läge, beskaffenhet och övriga förutsättningar är lämpad för jordbruksproduktion. Mark som brukas eller har brukats i närtid anses vara brukningsvärd. Jordbruksmark bör därför generellt betraktas som brukningsvärd innan någon djupare analys har utförts. Jordbruksmark omfattar såväl åkermark som betesmark och slättermark.

Hushållning och bevarandet av jordbruksmark har flera aspekter, dels genom ett ökat behov av livsmedel och energi globalt troligen kommer att leda till ett ökat behov av jordbruksmark även i Sverige. Dels att det på ett globalt plan finns hot mot jordbruksmarken såsom klimatförändringar, vilket minskar andra länders möjligheter att producera livsmedel. På sikt kan därför den svenska jordbruksmarken komma att bli ännu mer värdefull. Bevarande av jordbruksmark har också betydelse för landsbygdsutvecklingen då jordbruksverksamhet oftast är motorn för en levande landsbygd samt skapar arbetstillfällen.

Frågan om användning av jordbruksmark behöver belysas i översiktsplaneringen, exempelvis genom inventering av jordbruksmark, anspråk för andra ändamål, upplevelsevärden, närhet till samhällsservice, viktiga rekreationsområden mm. Av översiktsplanen ska det framgå vilka avvägningar som kommunen har gjort i det fall jordbruksmark föreslås tas i anspråk för exploatering. Det kan handla om varför andra lokaliseringar inte är möjliga samt vilka väsentliga samhällsintressen som ska tillgodoses genom exploateringen.

Jordbruksmarkens betydelse har även bäring på den svenska livsmedelsstrategin som antogs 2017. Strategin omfattar hela livsmedelskedjan, och gäller fram till år 2030. Det övergripande målet med strategin är en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala produktionen av livsmedel ökar, samtidigt som vi når relevanta miljömål. För att bidra till målen i den nationella strategin har Länsstyrelsen Örebro och region Örebro län tagit fram en regional handlingsplan.

Jordbruksmarkens betydelse för länet och riket nämns i flera regionala måldokument. I länets regionala handlingsplan för klimatanpassning samt handlingsplan för livsmedel tas konflikten mellan bebyggelse av jordbruksmark och produktion och konsumtion av livsmedel upp samt jordbruksverksamhetens betydelse för livsmedelsproduktionen. I den nuvarande regionala utvecklingsstrategin (RUS), *Tillväxt och hållbar utveckling i Örebro län 2018–2030*, är ett effektmål för 2030 att öka produktionen inom areella näringar. En indikator för detta är att den totala arealen jordbruksmark i Örebro län ska öka. I RUS anges även som önskvärt läge 2030 att kompetensen om jordbruksmarkens och de gröna näringarnas samhällsvärde har ökat, vilket medför att vi kan göra medvetna överväganden vid planering och etablering av nya verksamheter på bördig jordbruksmark.

Kartering av jordbruksmark i länet

Länsstyrelsen har tagit fram en kartering av jordbruksmark i Örebro län, vilken finns tillgänglig som ett kartsikt i Länsstyrelsens webbGIS. Kartsiktet redovisar inte någon detaljerad bedömning av jordbruksmarken för att fastställa om den är brukningsvärd eller inte. Då en översikt för hela länet har gjorts är det inte möjligt att säkerställa att all jordbruksmark som pekats ut verkligen är brukningsvärd, utan skiktet är tänkt att fungera som en indikation och sedan får kommunen göra en bedömning i varje enskilt fall. Karteringen baseras på en sammanslagning av åkermark från lantmäteriets fastighetskarta, samt jordbruksblock och ängs- och betesmarksinventeringen från Jordbruksverket.

Läs mer:

Jordbruksverket, [Jordbruksmarkens värden](#)

Jordbruksverket, 2015, Kommunens möjligheter att bevara och utveckla jordbruksmarkens värden

Jordbruksverket, 2015, Kommunens arbete med jordbruksmarkens värden –ett stödverktyg

Klimatpåverkan

En av vår tids stora utmaningar är att bryta trenden av ökade utsläpp av växthusgaser till atmosfären. Klimataspekter utgör ett allmänt intresse i PBL som behöver tas hänsyn till vid planering. Vid prövning av markens lämplighet för avsedd markanvändning måste även förväntade effekter av ett förändrat klimat beaktas. Klimatförändringarna kan komma att förstärka de hot och risker som vi står inför idag då det medför ökad frekvens och risk för extrema väderhändelser och naturolyckor. Klimatförändringarna och dess följd effekter kan också öka risken för störningar i länets samhällsviktiga verksamheter och funktioner såsom distribution av el, vatten och avlopp, kommunikationer och inte minst öka risken för människors hälsa. Det är angeläget att klargöra i vilken riktning klimatet förändras samt att uppskatta storleken av eventuella trender.

Sedan 1 augusti 2018 ska kommunens översiktsplan innehålla kommunens syn på risken för skador på den byggda miljön som är klimatrelaterade och hur sådana risker kan minska eller upphöra (PBL kap 3 § 5.7). Boverket har tagit fram en vägledning (PBL Kunskapsbanken) som syftar till att ge kommunerna stöd i översiktsplaneringen så att den medverkar till en minskad klimatpåverkan. I vägledningen finns även ett avsnitt om klimatsmarta strukturer, det vill säga en struktur som främjar ett beteende som leder till en minskad klimatpåverkan och hur en kommun kan tänka kring detta i samband översiktsplaneringen. I samma vägledning finns även ett avsnitt om funktionsblandning som är värt att ta del om det är aktuellt att peka ut områden lämpliga för förtätning i olika stadsdelar i kommunen.

Klimatanpassning

En medveten långsiktig planering innebär en rad åtgärder för att anpassa samhället till de klimatförändringar som märks redan idag och de som väntar framöver. I 3 kapitlet 5 PBL anges sedan augusti 2018 att kommunens syn på risken för skador på den byggda miljön till följd av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade ska framgå av översiktsplanen, samt hur sådana risker kan minska eller upphöra.

Länsstyrelserna har gemensamt tagit fram en vägledning för hur kommuner kan arbeta med klimatanpassning i den fysiska planeringen. De centrala kapitlen tar upp hur man praktiskt gör före, under och efter planarbetet.

Klimatanpassningsportalen är ett stöd till de som arbetar med att anpassa samhället till klimatförändringar. Portalen är ett samarbete mellan nitton myndigheter och drivs av Nationellt kunskapscentrum och SMHI.

Länsstyrelsen har tagit fram en handlingsplan för klimatanpassning i Örebro län, där stort fokus ligger på kommunernas roll i klimatanpassningsarbetet.

Länsstyrelsen vill återigen hänvisa till karttjänsten KlimatGIS som redovisar klimatrelaterade planeringsunderlag för Örebro län.

Ett annat viktigt underlag för den fysiska planeringen är SMHI:s framtagna klimatanalys för länet, Framtidsklimat i Örebro län - enligt RCP-scenarier (KLIMATOLOGI Nr 23 från 2015).

Läs mer:

[Klimatanpassningsportalen](#)

Länsstyrelserna, 2012, [Klimatanpassning i fysisk planering](#)

SMHI, 2015, [Framtidsklimat i Örebro län – Enligt RCP-scenarier](#)

Naturvärden

Enligt både PBL och MB ska planläggning ske med hänsyn till naturvärden. Översiktsplanen ska ge vägledning och underlättar för kommande planläggning och beslut. Naturmiljöer och värden behöver därför redovisas och beaktas i översiktsplaneringen då de påverkar lämplighet och genomförbarhet av olika typer av markförändringar. Områden med naturvärden kan även utgöra riksintresseområden, se del 1 av detta underlag. Genom att redan i översiktsplaneskedet ha kännedom om förekomsten av miljöer, områden och arter som är skyddade och skyddsvärda kan skador och problem vid senare detaljplanering förebyggas. Skydd av natur och arter bidrar även till nationella och regionala mål inom naturvårdsområdet, exempelvis mål om att bevara biologisk mångfald och värdefulla natur- och livsmiljöer samt tillgodose behov av områden för friluftslivet, se del 3 i detta underlag.

Information om skyddad natur enligt 7 kap miljöbalken (natura 2000, naturreservat, biotopskydd, naturminnen) och övriga värdefulla naturområden (eklandskapet, grova träd, biologisk inventering av vatten) finns att tillgå via Länsstyrelsen i Örebro webbGIS (Naturvård). Även i Naturvårdsverkets kartverktyg Skyddad natur och Skogsstyrelsens kartverktyg Skogens pärlor finns uppdaterad information. I Artskyddsförordningen (2007:845) finns en förteckning över fridlysta arter. Notera att det kan ha tillkommit nya skyddade områden.

I detta avsnitt finns beskrivning av några skyddsformer att ta hänsyn till i planeringen och naturvärden som bör prioriteras för bevarande i översiktsplanering.

Information om skyddad natur enligt 7 kap miljöbalken (Natura 2000, naturreservat, biotopskydd, naturminnen), planerade områdesskydd, och övriga värdefulla naturområden finns att tillgå via Länsstyrelsen i Örebro webbGIS (Naturvård). Även i Naturvårdsverkets kartverktyg Skyddad natur och Skogsstyrelsens kartverktyg Skogens pärlor finns uppdaterad information. I Artskyddsförordningen (2007:845) finns en förteckning över fridlysta arter.

I detta avsnitt finns beskrivning av några skyddsformer att ta hänsyn till i planeringen och naturvärden som bör prioriteras för bevarande i översiktsplanering.

Naturreservat

I Sverige och i många andra länder är naturreservat ett av de vanligaste sätten att långsiktigt skydda värdefull natur. Naturreservaten utgör cirka 85 procent av all yta i Sverige som är skyddad med stöd av miljöbalken. I Örebro län finns 2021-12-31 292 naturreservat i länet, varav ca 250 är statliga och 42 kommunala (vid årsskiftet 2021/2022).

Miljöbalken anger olika skäl till att bilda naturreservat. Varje naturreservat är unikt och har därför egna föreskrifter för att bevara naturvärden. Syftet med naturreservatet avgör vilka begränsningar som gäller. Alla områden ska ha en skötselplan som är specifikt utformad för det enskilda reservatet. I skötselplanerna beskrivs reservatets syfte och mål, och hur området ska förvaltas för att värdena ska bestå.

Nationalpark

Nationalpark är den starkaste formen av skydd av natur vi har i Sverige. Landets första nationalparker bildades 1909 bland vilka Garphyttans nationalpark ligger i Örebro län. Örebro län har sedan dess även fått Tivedens nationalpark som bildades 1983 och utvidgades 2017. Nationalparker bildas på statlig mark genom beslut av riksdagen. Syftet är att bevara representativa delar av vår natur åt kommande generationer.

Biotopskydd

Mindre mark- eller vattenområden, som utgör livsmiljö för hotade djur- eller växtarter eller som annars är särskilt skyddsvärda, kan enligt 7 kap. 11 § MB förklaras som biotopskyddsområden. Det finns två typer av områden, biotopskydd på skogsmark samt biotopskydd på övrig mark. Skogsstyrelsen beslutar om avgränsning av biotopskyddsområden på skogsmark. Länsstyrelsen får förklara biotopskydd på övrig mark. I Örebro län finns ca 350* biotopskyddsområden beslutade av Skogsstyrelsen och ett biotopskyddsområde beslutat av Länsstyrelsen i Imälven,

Det finns också ett generellt biotopskydd för livsmiljöer som skyddas genom förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken, till exempel alléer, stenvägar, odlingsrösen, åkerholmar, källor, öppna diken och småvatten i jordbruksmark. För att långsiktigt bevara dessa värden finns det förbud mot att bedriva verksamhet eller utföra åtgärder som kan komma att skada biotoperna. De skyddade biotoperna ska beaktas vid detaljplaneringen och i bygglovsprövningen.

Naturminnen

Särpräglade naturföremål såsom träd, flyttblock och liknande kan skyddas som naturminne. Naturminnen är oftast punktobjekt men i Örebro län finns också några ytor som är naturminnen, t.ex. ängsmarker och växtlokaler för backsippa. I Örebro län finns 65 naturminnen. 54 av naturminnena är enskilda objekt, varav 45 har botaniska värden, 2 skogliga och 7 geologiska. 11 av naturminnena har en viss ytutsträckning.

Naturvårdsavtal

Naturvårdsavtal är ett civilrättsligt avtal, mellan en markägare och staten genom Skogsstyrelsen eller länsstyrelserna. Även kommuner kan teckna naturvårdsavtal. Syftet med ett naturvårdsavtal är att utveckla och bevara de naturvärden och rekreationsvärden som redan finns. Avtalet innebär att markägaren, mot viss ersättning, accepterar inskränkningar i markanvändningen i det område som avtalet berör. Naturvårdsavtal kan liknas vid en form av områdesskydd även om områdena inte är skyddade enligt miljöbalkens regler i 7 kap. om områdesskydd. Hänsyn behöver därför tas till områden där naturvårdsavtal finns i den fysiska planeringsprocessen.

I Örebro län finns ca 120 naturvårdsavtal. Övervägande delen av dessa är bildade av Skogsstyrelsen och resterande av Länsstyrelsen.

Fridlysning av arter

Fridlysning av arter regleras i Artskyddsförordningen (2007:845). Arter som har fått ett skydd för att Sverige ska uppfylla kraven i EU:s art- och habitatdirektiv finns listade i bilaga 1 till förordningen. Svenska arter som har fridlysts av Naturvårdsverket och länsstyrelserna finns listade i bilaga 2. Fridlysning av en

växt- eller djurart innebär oftast att arten skyddas mot plockning, dödande och infångande. Artskyddet innebär att inte bara arten utan också de miljöer som en skyddad art är beroende av för sin livscykel, är skyddade.

Länsstyrelsen kan besluta om dispens från fridlysning om det inte finns någon annan lämplig lösning och under förutsättning att det inte bedöms påverka bevarandet av arten negativt.

Information om var olika arter har observerats kan hittas i Artportalen som är ett webbaserat system för fynd av Sveriges växter, djur och svampar. Systemet innehåller stora mängder information om var och när våra svenska arter observerats. Det är dock långt ifrån heltäckande och det kan därför vara nödvändigt att göra egna inventeringar.

Rödlistade växter och djur

En nationell rödlista är en sammanställning av arters status (utdöenderisk) inom ett lands gränser.

Den svenska rödlistan tas fram av ArtDatabanken och fastställs av Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten. Listan ska vara ett hjälpmedel för att göra naturvårdsprioriteringar och i arbetet med att bevara och skydda den biologiska mångfalden. Det är därför lämpligt att ta hänsyn till rödlistade arter i planeringen. Listan har dock ingen juridisk status och en rödlistad art är inte automatiskt skyddad enligt Artskyddsförordningen. Rödlistan uppdateras vart femte år och Sveriges senaste rödlista presenteras i april 2020.

Våtmarker

Våtmarker tillhör landets mest artrika miljöer och står för en rad ekosystemtjänster som vattenrening, livsmedel och friluftsliv. Genom sin förmåga att binda in koldioxid är de också viktiga för klimatet. Örebro läns yta består till sex procent av våtmarker. Den allra största delen återfinns i skogen och endast en liten del i jordbrukslandskapet.

Omkring en fjärdedel av landets ursprungliga våtmarksareal bedöms ha försvunnit genom utdikning och uppodling, framförallt inom skogs- och jordbruket. De våtmarker som har högst naturvärden, klass 1 och 2 enligt Naturvårdsverkets nationella våtmarksinventering, bör i enlighet med nationell strategi för Myllrande våtmarker, bevaras och så långt som möjligt undantas från ingrepp.

Ramsarområden är våtmarker och vattenområden av internationell betydelse som ett land gör ett åtagande att bevara enligt den globala naturvårdskonventionen, Ramsarkonventionen. I Örebro län finns fyra Ramsarområden: Kvismaren och Oset/Rynningeviken i Örebro kommun, Nittälven i Ljusnarsberg kommun och Hällefors kommun samt Getapulien-Grönbo i Lindesbergs kommun.

Andra hänsynskrävande naturmiljöer

Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen och andra myndigheter har inventerat särskilda naturmiljöer och arter. Sådana tematiska inventeringar finns tillgängliga på Länsstyrelsens webbGIS. Exempel på sådana inventeringar är ängs- och betesmarksinventering, Skogsstyrelsens nyckelbiotopsinventering och skyddsvärda träd. Det här är miljöer som många gånger kan hysa rödlista och skyddsvärda arter och därför är hänsynskrävande och bör beaktas i planarbetet.

Läs mer:

Naturvårdsverkets webbplats, [Skyddad natur](#)

Naturvårdsverkets webbplats, [Ramsar – Våtmarkskonventionen](#)

Skogsstyrelsens webbplats, [Skydda skog](#)

Kulturmiljövärden

Enligt både PBL och MB ska planläggning ske med hänsyn till kulturmiljö. Det är viktigt att översiktsplanen ger vägledning och underlättar för kommande planläggning och beslut. Det är därför angeläget att kulturmiljöer och värden redovisas och beaktas i översiktsplaneringen då de påverkar lämplighet och genomförbarhet vid planering av olika typer av markförändringar.

Kommunerna har en viktig roll när det gäller att bevara och utveckla kulturarv. Kulturarvet kan också bidra till att skapa attraktivitet, både genom att vara en resurs för kreativa och kulturella näringar och genom att erbjuda en resurs för turism. Kommunernas planeringsarbete är också viktigt för att uppnå olika mål, exempelvis miljökvalitetsmålen.

Det är angeläget med ett helhetsperspektiv på kulturmiljöarbetet utifrån de statliga målen för kulturmiljöarbetet. Kommunerna är viktiga parter i det arbetet. Målen är att det statliga kulturmiljöarbetet ska främja:

- ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas,
- människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön,
- ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser, och
- en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen.

Boverket och Riksantikvarieämbetet har tillsammans tagit fram en vägledning om kulturvärden i plan- och bygglagssystemet. Syftet är att tydliggöra vilka styrmedel det finns för att tillvarata kulturvärden i den fysiska miljön samt att visa vilka krav PBL ställer på hanteringen av kulturvärden. Även samordningsmöjligheter och synergieffekter med annan närliggande lagstiftning tydliggörs, så som till exempel MB och kulturmiljölagen (1988:950), KML. Tillsammans med länsstyrelserna och Sveriges kommuner och landsting (SKR) har myndigheterna också tagit fram en webbaserad kurs om PBL.

Skydd av kulturmiljöer

Det allra viktigaste skyddet för kulturmiljöer finns inom ramen för PBL. I översiktsplanen ska kommunen visa hur den avser att säkerställa, bevara och utveckla kulturmiljöer inom kommunen. Det gäller så väl miljöer som är av riksintressen som miljöer av allmänt och lokalt intresse. Kommunen kan också arbeta med särskilda program för kulturmiljövärden, antingen som fördjupningar till översiktsplanen eller som fristående program så som arkitekturstrategier. Utöver särskilda kulturmiljöprogram är detaljplaner viktiga arbetsredskap för att säkerställa kulturmiljövärden inom planlagda områden. Där kan varsamhet och skydd preciseras genom särskilda bestämmelser. I områden med höga kulturmiljövärden utanför planlagda områden kan områdesbestämmelser användas för att precisera vad som är värdefullt och hur det ska bevaras. Att

kulturmiljövärden finns redovisade i kommunala dokument innebär både ett stöd i handläggningen och bidrar till en rättssäkrare och mer förutsägbar PBL-process.

Krav på varsamhet enligt PBL ställs oavsett om det finns något formaliserat skydd eller inte och oavsett om en åtgärd är bygglovspliktig eller inte. All förändring av en byggnad ska ske med hänsyn till dess tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden. En byggnad med särskilt höga kulturmiljövärden får inte förvanskas och all bebyggelse ska hållas i vårdat skick med hänsyn till såväl som byggnadens egen karaktär som det område den är beläget inom. För att utföra ett bra kulturmiljöarbete behöver kommunen ha tillgång till de kompetenser som behövs.

Skydd enligt miljöbalken

Kulturresevat enligt Miljöbalken samt beskrivning av värdefulla kulturmiljöer och ett urval av kulturhistoriskt värdefull skyddad bebyggelse enligt Plan- och bygglagen finns att tillgå via Länsstyrelsen i Örebro webbplats (webbGIS) och i Planeringskatalogen.

Kulturresevat

Länsstyrelsen och kommunerna kan enligt 7 kap. 9 § MB besluta att särskilt värdefulla kulturlandskap ska skyddas som kulturresevat. Syftet med resevatsförklaringarna är att kunna vårda och bevara värdefulla kulturpräglade landskap. Ett kulturresevat kan vara allt från ett karaktärsfullt jordbruksområde till en kulturhistoriskt intressant industrimiljö – områden som på olika sätt präglas av äldre tiders markanvändning och resursutnyttjande.

I ett kulturresevat kan hela områdets kulturmiljö- och naturvärde skyddas och vårdas. Därmed omfattas byggnader, anläggningar, lämningar och mark, men även värden som består av verksamheter, kunskaper och traditioner. I beslutet bestäms syftet med skyddet och vilka föreskrifter som ska gälla i resevatet. Varje beslut innehåller också en skötselplan som beskriver målen för bevarandearbetet samt vilka åtgärder som måste genomföras för att målen ska nås.

I länet finns för närvarande 3 kulturresevat: Gamla Pershyttans bergsmansby i Nora kommun. Karlslund i Örebro kommun (kommunalt) och Sommarro i Örebro kommun (kommunalt).

Skydd enligt kulturmiljölagen

Enligt kulturmiljölagen (1988:950), KML, är det såväl myndigheters som enskildas ansvar att ta hänsyn till och vara aktsam mot kulturmiljön. Vid planering och utförande av till exempel ett exploateringsföretag ska den som planerar och utför detta se till att skador på kulturmiljön undviks eller begränsas. Inom ramen för kulturmiljölagen skyddas fornlämningar, byggnadsminnen och kyrkor.

Fornlämningar

Fornlämningar har ett automatiskt skydd genom kulturmiljölagen. Det omfattar även fornlämningar som tidigare inte är kända. Enligt kulturmiljölagen är det förbjudet att förändra, ta bort, skada eller täcka över en fornlämning. I vissa fall kan dock Länsstyrelsen ge tillstånd till ingrepp i fornlämningen. På Riksantikvarieämbetets webbplats finns information om samtliga kända fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar i Sverige. Informationen är nåbar via söktjänsten Fornsök.

Det ska tidigt i planprocessen undersökas om det finns fornlämningar inom ett exploateringsområde då det påverkar möjligheten att bebygga och exploatera marken. Exploatören är i normalfallet också skyldig att bekosta eventuella arkeologiska åtgärder inför och i samband med exploateringen. Förutom kända

fornlämningar innehåller landskapet ett stort antal hittills okända fornlämningar av olika typer. Många av dessa är inte synliga ovan markytan.

Byggnadsminnen

Länsstyrelsen kan fatta beslut om att skydda bebyggelse som har ”*synnerligen högt kulturhistoriskt värde*” som byggnadsminne enligt KML. I Örebro län finns 60 byggnadsminnen som ägs av privata fastighetsägare, bolag, stiftelser och föreningar. I länet finns också tre statligt ägda byggnadsminnen.

Länets byggnadsminnen berättar om olika delar av vår historia. De representerar tiden från 1200-talet fram till våra dagar – från det medeltida Göksholm till Nora församlingshem från 1997, landets yngsta byggnadsminnesförklarade byggnad. Byggnadsminnena omfattar allt från en byggnad till större bebyggelsemiljöer, så som till exempel Brevens bruk.

Kyrkliga kulturmiljöer

Enligt kulturmiljölagen (1988:950) ska alla kyrkobyggnader och kyrkotomter inom svenska kyrkan liksom alla begravningsplatser vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas. Sådan byggnad eller anläggning som tillkommit före år 1940 får inte ändras på något väsentligt sätt utan tillstånd av länsstyrelsen. Tillståndsplikten gäller också vissa yngre, särskilt utvalda byggnader och anläggningar.

De äldsta kyrkobyggnaderna i Örebro län är från slutet av 1100-talet och de har kontinuerligt vårdats och använts sedan de byggdes. Kyrkorna speglar vår historia från medeltiden fram till våra dagar. Kyrkan är nästan alltid den äldsta byggnaden på sin ort. Kyrkorna representerar sin trakts historia och är oersättliga landmärken i våra landskap. I kyrkorna möter vi ofta arbeten utförda av våra mest framstående arkitekter, konstnärer och hantverkare men det är människorna i trakten som stått för byggnadsmaterial och bidragit med arbetskraft när kyrkorna byggts och byggts om genom historien.

Läs mer:

Riksantikvarieämbetets webbplats, [Fysisk planering](#)

Boverket, [PBL och kulturvården](#)

Vatten och avlopp

Vattenförsörjning är ett allmänt intresse enligt 2 kap. 5 § PBL. Där anges att bebyggelse och byggnadsverk ska lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till bland annat möjligheterna att ordna vattenförsörjning och avlopp och möjligheter att förebygga vattenföroreningar. Visioner och målsättning för dricksvattenplanering måste kopplas med åtgärder för att säkerställa och skydda såväl nutida som framtida dricksvattenresurser och vattenanvändning. Kommunala vattenförsörjningsplaner och VA-planer utgör viktiga underlag för översiktsplanen.

Hanteringen av dagvatten får allt större betydelse både för att säkerställa vattenkvaliteten och i arbetet med att anpassa den byggda miljön till ett ändrat klimat med fler kraftiga regn och stormar. Lokalt omhändertagande av dagvattnet blir allt viktigare och det är viktigt att i den fysiska planeringen ge utrymme för sådana lösningar.

I Örebro län pågår arbetet med att ta fram en regional plan för länets vattenförsörjning. Planen förväntas bli klar under 2022. Fram till dess sker dialog med länets kommuner, lantbrukare, vattenintensiva industrier, vattenvårdsförbund och Region Örebro län.

Skydd av dricksvatten

En viktig fråga kopplat till vattenplanering är tillgången till rent dricksvatten. Dricksvatten är ett av våra viktigaste livsmedel och utgör grund för folkhälsa, livsmedelsproduktion och ekonomisk tillväxt. Stärkt planering, nya vattenskyddsområden och samverkan på regional nivå är viktiga faktorer för arbetet med en säker dricksvattenförsörjning. Markanvändning och verksamheter som kan vara riskfyllda från vattenskyddssynpunkt kan genom fysisk planering styras undan så att viktiga dricksvattentillgångar och potentiella sådana kan värnas. I planeringen för dricksvattenförsörjning behöver hänsyn tas till klimatförändringar. Extrema väderhändelser med ökad nederbörd, risk för ras och skred och en sjunkande kvalitet på råvatten, kan komma att ställa stora krav på framtida vattenförsörjning.

Vattenskyddsområden

En viktig förutsättning för en säker dricksvattenförsörjning ligger i att råvaran, det vill säga vattentäkten, är skyddad mot föroreningar. Ett vattenskyddsområde syftar till att ge vattentäkten ett skydd mot verksamheter eller åtgärder som kan förorena vattentäkten. Skyddande och långsiktigt arbete för dricksvatten är en investering för framtiden eftersom det är mycket kostsamt att ersätta vattentäkter som blivit obrukbara.

Länsstyrelsen eller kommunerna får enligt miljöbalken förklara ett mark- eller vattenområde som vattenskyddsområde om det ska nyttjas som vattentäkt. Kommuner i Örebro län har i stor utsträckning valt att ansöka om fastställande av vattenskyddsområden hos Länsstyrelsen. En viktig insats för länsstyrelser och kommunerna enligt Vattenmyndighetens åtgärdsprogram är att säkerställa den långsiktiga vattenförsörjningen genom inrättande av vattenskyddsområden.

Sammanställning över vattenskyddsområden i Örebro län finns på Länsstyrelsens webbplats och på Naturvårdsverkets webbplats, *Skyddad natur*.

Läs mer:

Sveriges riksdag, Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster

Avfallshantering

Enligt PBL är avfallshanteringen ett allmänt intresse och ska uppmärksammas på ett tidigt stadium i den fysiska planeringen. Avfallshantering bör beskrivas i översiktsplanen på ett sådant sätt att det blir mer tydligt hur frågan ska behandlas i efterkommande planläggning.

Alla EU:s medlemsländer ska enligt direktivet för avfall ha avfallsplaner. Länderna ska också ta fram särskilda program för förebyggande av avfall. I Sverige har Naturvårdsverket ansvar för att ta fram den nationella avfallsplanen och programmet för förebyggande av avfall.

Sveriges avfallsplan ska fungera som ett komplement till miljöbalken och annan avfallslagstiftning samt bidra till att nå relevanta mål inom miljömålssystemet. Sveriges kommuner har viktiga roller för att utveckla avfallshanteringen och berörs av många åtgärder i den nationella avfallsplanen.

Enligt 15 kap. MB ska även varje kommun ha en avfallsplan. Denna ska innehålla uppgifter om avfallet inom kommunen och de åtgärder som kommunen vidtar för att minska avfallets mängd och farlighet. Kommunens avfallsplan är ett viktigt underlag i det översiktliga planeringsarbetet, det är dock viktigt att den även konkretiseras i fråga om vilka krav som ställs på fysisk planering.

Bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet

Enligt Plan och bygglagen ska planläggning främja bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet och utgör ett allmänt intresse (2 kap § 3.5 PBL). Det övergripande nationella målet för bostadspolitiken är långsiktigt väl fungerande bostadsmarknader, där konsumenternas efterfrågan möter ett utbud av bostäder som svarar mot behoven.

Kommunens riktlinjer för bostadsförsörjningen ska vara vägledande i arbetet med översiktsplanen när det gäller att främja bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet och av översiktsplanen ska framgå hur kommunen avser tillgodose det långsiktiga behovet av bostäder.

Kommunala riktlinjer för bostadsförsörjning

Det är kommunen som har det övergripande ansvaret för bostadsförsörjning, enligt lag (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar. Kommunen ska skapa förutsättningar för alla i kommunen att leva i goda bostäder. Planeringen ska bidra till att ändamålsenliga åtgärder förbereds och genomförs.

Riktlinjer för bostadsförsörjning ska antas av kommunfullmäktige under varje mandatperiod. Riktlinjer ska innehålla kommunens mål för bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet samt kommunens planerade insatser för att nå uppsatta mål.

Riktlinjerna för bostadsförsörjningen ska vara vägledande när kommunen i översiktsplaneringen tillämpar och bedömer det femte allmänna intresset i 2 kap 3 § PBL, Bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet. För att stärka översiktsplanens roll för att tillgodose behoven av bostäder behöver de mål och inriktningar som har beslutats i riktlinjerna för bostadsförsörjningen inarbetas i översiktsplaneringen.

Boverket har tagit fram en webbhandbok om bostadsförsörjningsplanering. Vägledningen ger information om hur kommunen kan arbeta med att ta fram riktlinjer för bostadsförsörjning, vad som gäller enligt lag och exempel på riktlinjer för bostadsförsörjningen från olika kommuner.

Regional bostadsmarknadsanalys

Länsstyrelsen ansvarar för att årligen ta fram en bostadsmarknadsanalys. Den är ett regionalt kunskapsunderlag om situationen i länet och om hur bostadsmarknaden har utvecklats under de senaste åren. Bostadsmarknadsanalysen ger en övergripande bild av det aktuella läget i länen, sätter fokus på viktiga frågor samt ger inspiration och utgör underlag för kommunala diskussioner, riktlinjer för bostadsförsörjning och översiktsplanering. Den regionala bostadsmarknadsanalysen finns att hämta på Länsstyrelsens webbplats. Återkommande i de senaste årens analyser gör en majoritet av länets kommuner en bedömning att råder ett underskott på bostäder, dvs att behov och efterfrågan är större än utbudet. En obalans på bostadsmarknaden genom brist på bostäder innebär svårigheter för många hushåll att efterfråga en bostad och komma in på bostadsmarknaden.

Läs mer:

Boverkets webbplats, [Kommunernas bostadsförsörjning - en handbok](#)

Social hållbarhet

I enlighet med 2 kap. PBL ska planläggning främja en från social synpunkt god livsmiljö som är tillgänglig och användbar för alla samhällsgrupper. Detta utgör ett allmänt intresse och förutsätter en planering som utgår från människan och en social hållbar utveckling. För att uppnå den sociala dimensionen av hållbar utveckling krävs att kommunen arbetar med och belyser de långsiktiga sociala aspekterna i sin översiktsplanering. Människans livsmiljö är en viktig utgångspunkt för kommunens översiktsplanering. En god livskvalitet är en förutsättning för människans drivkraft och en grund för individens och grupperns medverkan och delaktighet i samhällets utveckling.

Enligt 1 kap 1 § plan- och bygglagen ska planeringen "... främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö..." Länsstyrelsen vill i detta sammanhang lyfta fram sociala frågor som mänskliga rättigheter, folkhälsa, jämställdhet, integration, barnperspektiv, trygghet och tillgänglighet som grunden för en god översiktsplanering. För att integrera dessa perspektiv i utformningen av översiktsplanen är det avgörande att de lyfts tidigt i planprocessen där representanter från de olika perspektiven ges möjlighet att delta och bidra med synpunkter. Små och stora kommuner har olika förutsättningar och det är viktigt att utgå från lokala socioekonomiska och demografiska perspektiv i planprocessen. Detta skapar förutsättningar för ökad trygghet och delaktighet. De gemensamma och naturliga mötesplatserna är viktiga i sammanhanget.

Medborgardialog

En viktig del i arbetet med sociala aspekter och målsättningar i planeringen handlar om att göra den kommunala processen så tillgänglig för alla människor som möjligt. Detta är också en del i de mänskliga rättigheterna som ska beaktas i all myndighetsutövning. I planprocessen handlar det exempelvis om de berördas tillgång till information och möjlighet att på ett meningsfullt sätt framföra sina synpunkter under processen. Detta gäller oavsett kön, ålder, etnisk tillhörighet, social tillhörighet och ekonomiska förhållanden. Det handlar även om att analysera hur olika människor påverkas av föreslagna planer, exempelvis barn, kvinnor och män, flickor och pojkar och utsatta grupper i samhället.

I översiktsplanearbetet är det betydelsefullt med en bred representation i den grupp som arbetar fram översiktsplanen samt att samrådsmöten och andra kontakter med allmänheten hålls så att så många som möjligt kan delta och framföra sina synpunkter. En bred samrådsprocess är av betydelse för att skapa delaktighet och legitimitet, men framförallt för att få in den kunskap som behövs i planarbetet.

På Boverkets webbplats finns mer vägledning om medborgardialog.

Tillgänglighet och funktionshinder

I ett tillgängligt samhälle ges alla möjlighet att delta och vistas i det offentliga rummet på liknande villkor oavsett sina förutsättningar. Principen om universell utformning som handlar om att skapa lösningar som fungerar för så många som möjligt redan från början.

Fysiska planering handlar både om att överbygga funktionshinder och om att göra samhället lättförståeligt för alla. Social tillgänglighet omfattar bland annat möjligheten att kunna träffa andra människor och att förstå och våga röra sig i sin omgivning.

Regeringens funktionshinderspolitik, som redovisas i *Propositionen 2016/17:188 Nationellt mål och inriktning för funktionshinderpolitiken*, utgår från Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter. Målet för funktionshinderpolitiken är att uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till jämställdhet och att barnrättsperspektivet beaktas.

Barnrättsperspektivet

Sedan 1990 gäller Förenta nationernas (FN) konvention om barnets rättigheter i Sverige. Den 1 januari 2020 trädde lagen (2018:1197) om FN:s barnkonvention i kraft. Detta är en inkorporering av barnkonventionen i svensk lagstiftning som ska bidra till att synliggöra barnets rättigheter och skapar en grund för ett mer barnrättsbaserat synsätt i all offentlig verksamhet. Barnkonventionens huvudprinciper är att; alla barn har samma rättigheter och lika värde, det är barns bästa som ska komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barnet, varje barn har rätt att leva och utvecklas, barnet har rätt att uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i alla frågor som berör honom eller henne. Konventionen handlar om det enskilda barnets rättigheter. Trygga och goda uppväxtvillkor innebär att barn växer upp i en stimulerande miljö, känner trygghet och att de får uttrycka sin åsikt och få sina åsikter respekterade. Enligt barnkonventionen är varje människa under 18 år ett barn.

Boverket fick år 2019 regeringens uppdrag att kartlägga och analysera myndighetens verksamhet, och kommunernas och länsstyrelsernas arbete med planering enligt PBL och stadsutveckling i förhållande till barnkonventionen.

Läs mer:

Boverket, 2020:24, [Barnkonvention i fysisk planering och stadsutveckling – kartläggning och analys](#)

Jämställdhet

Det övergripande nationella målet för jämställdhetspolitiken innebär att kvinnor och män är lika värda och har samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter att forma samhället och sina egna liv. Målet bryts ned i sex delmål som anger fokus och inriktning för jämställdhetspolitiken.

Figur 1 Jämställdhetspolitiska delmål

Jämställdhetsintegrering, i kombination med särskilda jämställdhetsåtgärder, är den huvudsakliga strategin för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen.

Jämställdhetsintegrering innebär att ett jämställdhetsperspektiv ska beaktas i all politik som påverkar människors villkor, så att alla kvinnor och män, flickor och pojkar kan leva jämställda liv.

Örebro län har en strategi för att främja jämställdheten i länet. Strategin är uppbyggd utifrån sex regionala mål och är framtagen av Länsstyrelsen i Örebro i samarbete med Örebro läns jämställdhetsråd. Det finns även en uppföljning av jämställdhetsstrategin framtagen 2020.

Jämställdhet i fysisk planering innebär bland annat att planeringen ska baseras på kvinnors och mäns levnadsförhållanden och behov i samhället och i den fysiska planeringen. I många fall skiljer sig behoven inte åt mellan kvinnor och män, men i vissa fall finns det rådande strukturer som gör att behoven är olika. Strukturer i samhället kan också göra att olika satsningar når olika målgrupper. För att kunna bidra till mål om jämställdhet behöver ojämställdheten beskrivas och analyseras. Statistik är ett nödvändigt och användbart verktyg i jämställdhetsarbetet. Med könsuppdelad statistik kan vi arbeta könsmedvetet. Vi kan synliggöra kvinnors och mäns olika levnadsmönster och livsförhållanden och få ett bättre underlag för beslut och prioriteringar. Kunskap och fakta är en förutsättning för att utveckla och fördjupa kompetens och skapa en nyanserad förståelse kring komplexa samband. Länsstyrelsen har tagit fram en statistikbok för att visa hur förhållanden inom olika områden ser ut för kvinnor och män i Örebro län. Statistiken visar att Örebro län fortfarande präglas av stora skillnader i livsförutsättningar mellan kvinnor och män. Det finns strukturella skillnader mellan kvinnor och män när det gäller makt och inflytande, utbildning, yrke, position, inkomster, lön och karriär, obetalt hem- och omsorgsarbete, våldsutsatthet och hälsa.

Integration

Det övergripande nationella målet för integrationspolitiken är att alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund har lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter. Delmål med särskild betydelse för planeringen är ett effektivt system för mottagande och introduktion för nyanlända samt en positiv utveckling i stadsdelar med utbrett utanförskap.

Globalt liksom regionalt och lokalt är vi inne i en förändringsperiod som bland annat påverkas av en ökad globalisering, migration och en snabb urbanisering. Inkomst- och hälsoklyftor ökar liksom boendesegregation, både utifrån socioekonomiska och etniska variabler. Ett socialt hållbart samhälle bygger på en känsla av samhörighet. Integration innebär att vi har ett ömsesidigt ansvar för att få alla människor, oavsett var vi kommer ifrån, att på lika villkor bli en del av samhället.

För att motverka motsättningar mellan olika platser och/eller grupper av människor är arbetet med segregation avgörande. För att skapa integration behöver segregationen motverkas med fysiska åtgärder men också genom en rad sociala insatser. Fysiska insatser för detta är exempelvis att skapa blandade upplåtelseformer, att bygga bort barriärer, ombonade utemiljöer, att skapa trygghet, mötesplatser och bra kommunikationer. Satsningar för integration bör även innefatta ett aktivt arbete för att hålla ihop stad och landsbygd.

Folkhälsa

Det övergripande målet för folkhälsopolitiken är att ska skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. Folkhälsan är en av vår tids stora

utmaningar. De största folkhälsoproblemen är tydligt kopplade till att vi rör oss för lite. Samhällsplaneringens möjligheter är stora när det gäller att påverka människors livsmiljö och därmed också folkhälsan. Möjligheten att vara fysiskt aktiv i vardagen påverkas av bebyggelsens struktur, innehåll och utformning – faktorer som i hög grad påverkas av den fysiska planeringen.

Den fysiska planeringen kan bidra till att skapa de rumsliga förutsättningarna för rörelse i vardagen genom god lokalisering av både bostäder och målpunkter, möjlighet att gå och cykla, leka, utöva friluftsliv, motionera och få rekreation. Planeringsprocessen ger också goda möjligheter att involvera medborgarna, hämta in lokala erfarenheter och kunskap från män, kvinnor, pojkar och flickor, med olika behov och önskemål av miljöer som stimulerar till fysisk aktivitet.

Boverket tog 2013 fram vägledningen "Planera för rörelse!" som syftar till att ge stöd och kunskap om kopplingen mellan den byggda miljön och fysisk aktivitet. Den syftar också till att inspirera och stimulera att arbeta med folkhälsa i fysisk planering. Boverket har även tagit fram vägledningen "Gör plats för barn och unga!" för planering, utformning och förvaltning av barns och ungas utemiljö med särskilt fokus på skol- och förskolegårdar.

Läs mer:

Boverket, 2013, [Planera för rörelse!](#)

Boverket, 2015, [Gör plats för barn och unga!](#)

Trygghet

Det är en demokratisk rättighet att kunna vistas i det offentliga rummet och i sin närmiljö utan att bli utsatt för brott. Det finns flera faktorer som påverkar tryggheten och risken för att bli utsatt för brott, bland annat den byggda miljöns utformning. Brottsförebyggande och trygghetsskapande insatser handlar om att förstå hur människor samspelar med den fysiska miljön och vad som kan göras för att förbättra miljöerna och människans samverkan med dem. Kunskapen om sambanden mellan fysiska miljöer och brottslighet är dock inte tillräckligt stor för att mer generellt kunna härleda brottslighet till vissa bebyggelsemiljöer. Med tillgänglig kunskap och erfarenhet går det ändå att hävda att utformningen av både bostadskvarter och allmänna platser kan öka eller minska risken för brottslighet, alternativt inbjuda till eller förebygga sådan, på samma sätt som det går att förutse vilka miljöer som kan vara trafikfarliga. Att enbart förändra den fysiska miljön räcker dock sällan för att förhindra eller förebygga brott och orosstörningar. Det är därför viktigt att arbeta med både med den fysiska miljön och med socialt förebyggande insatser.

Brottslighet och otrygghet medför många negativa konsekvenser, såväl för brottsoffer och gärningspersoner som för vårt län. För att bli bättre på att förebygga brott och öka tryggheten i länet har Länsstyrelsen i Örebro, i överenskommelse mellan andra samhällsaktörer, tagit fram en regional strategi för Örebro län (2020:14). Utgångspunkten för strategin är regeringens skrivelse Tillsammans mot brott – ett nationellt brottsförebyggande program (2016/17:126). Det regionala brottsförebyggande och trygghetsfrämjande arbetet i Örebro län utgår från den regionala brottsförebyggande och trygghetsfrämjande strategin.

Läs mer:

Boverkets webbplats, [Brottsförebyggande och trygghetsskapande åtgärder](#)

Del 3 Nationella och regionala mål, planer och program

Av översiktsplanen ska det framgå hur kommunen i den fysiska planeringen avser att ta hänsyn till och samordna översiktsplanen med relevanta nationella och regionala mål, planer och program av betydelse för en hållbar utveckling inom kommunen. Vilka mål som är relevanta att beakta måste bedömas med utgångspunkt i visionen och de utmaningar och mål som kommunen formulerat lokalt. Både på nationell och internationell nivå finns övergripande mål och strategier för ett hållbart samhällsbyggande. Nedan finns ett urval av dessa som kan ha betydelse för planeringsstrategins utformning som Länsstyrelsen önskar uppmärksamma särskilt för Örebro län.

Tabell 4 Sammanställning av nationella och regionala mål, planer och program

Nationellt mål/program	Aktuell status	Regionalt mål/program	Aktuell status
Agenda 2030	Pågående	Nulägesanalys av Agenda 2030 i Örebro län	Nulägesanalysen framtagen 2019
Miljö- och klimatmål	Pågående	Uppföljning av miljömålen i Örebro län Örebro läns energi- och klimatprogram 2021–2025 Regional handlingsplan för klimatanpassning i Örebro län Regional handlingsplan för Grön infrastruktur	Uppföljning gjord senast 2021 Antogs 2021 Antogs 2016 Antogs 2019
Landsbygdsprogrammet	Framtagen 2014, nytt program 2023	Regional handlingsplan för landsbygdsprogrammet och Havs- och fiskeriprogrammet Serviceprogram för Örebro län	Framtagen 2018 Framtagen 2014 (Länsstyrelsen) Reviderad 2021 (Region Örebro län)
Livsmedelsstrategi	Framtagen 2017	Regional handlingsplan för livsmedel i Örebro län	Framtagen 2018
Nationella skogsprogrammet	Framtagen 2018	Skogsprogram för Örebro län	Antogs 2021
Friluftsmål	Antogs 2012		
Gestaltad livsmiljö	Nytt övergripande mål från 2018		
Vision för Sverige 2025	Framtagen 2012		
Makt, mål och myndighet	Framtagen 2016	Örebro läns strategi för jämställdhet 2021–2024	Framtagen 2021
Nationellt brottsförebyggande program	Framtagen 2017	Regional brottsförebyggande och trygghetsfrämjande strategi Örebro län 2020–2025	Framtagen 2020
Kulturpolitiska mål	Antogs 2009		
Transportpolitiska målen	Antogs 2009		
Nationell plan för transportinfrastruktur	Antogs 2018, under revidering 2021	Länstransportplan	Antogs 2018, under revidering 2021
Nationell cykelstrategi	Antogs 2017	Regional cykelplan	Under revidering 2022
Elektroniska kommunikationer	Strategi framtagen 2016	Regional handlingsplan för bredband	Framtagen 2018
Energiolitiska mål	Antogs 2018	Örebro läns energi- och klimatprogram 2021–2025	Antogs 2021
Strategi för en hållbar vindkraftsutbyggnad	Framtagen 2021	Vindkraft i Örebro län	Framtagen 2019

Agenda 2030

Agenda 2030 inkluderar 17 globala mål och 169 delmål för hållbar utveckling. Målen ska ses som universella, integrerade och odelbara och balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga. Regeringen beslutade 2018 om en handlingsplan som beskriver ett antal centrala åtgärder för hållbar utveckling inom ramen för Agenda 2030. I handlingsplanen identifieras ett antal fokusområden och åtgärder där hållbara samhällen utgör ett av dem. Åtaganden inom detta fokusområde inkluderar bland annat att arbeta för goda livsmiljöer, det vill säga väl fungerande och robusta städer som utformas för alla. Regeringen har också tagit fram ”Strategi för levande städer – politik för en hållbar stadsutveckling” (Skr. 2017/18:230). Strategin innehåller bland annat övergripande mål för hållbara städer tillsammans med prioriteringar och nya insatser med tyngdpunkt på miljömässigt hållbar stadsutveckling.

Läs mer:

Regeringen - [Handlingsplan Agenda 2030 2018-2030](#)

Regeringen – [Strategi för Levande städer. politik för en hållbar stadsutveckling](#)

Miljömålen

Den viktigaste utgångspunkten för den fysiska planeringen handlar om ett hållbart samhällsbyggande. Den miljömässiga aspekten av begreppet hållbarhet hanteras genom de 16 miljömålen, etappmålen samt generationsmålet. Översiktsplanen är ett verktyg för att forma kommunens långsiktiga utveckling på ett hållbart sätt. Översiktsplanen är därför även ett viktigt styrmedel för att bidra till de nationella miljömålen. Flera av miljö kvalitetsmålen har koppling till hanteringen av de allmänna intressen som ingår i översiktsplanen.

Uppföljning av miljömålen i Örebro län

Länsstyrelsen har uppdraget att samordna det regionala arbetet för att uppnå de svenska miljö kvalitetsmålen och bedömer i slutet av varje år förutsättningarna att nå dem. Utvecklingen för miljö kvalitetsmålet *God bebyggd miljö* bedöms som neutral, eftersom det inte går att se en tydlig riktning för utvecklingen i miljön. Om målet ska nås är det särskilt viktigt att planeringen för en hållbar bebyggelsestruktur och god livsmiljö samt hushållning med energi- och naturresurser förbättras ytterligare. Strategier för hur kulturmiljö- och naturvärden ska tas till vara och utvecklas behöver tas fram och den antikvariska kompetensen behöver förstärkas i kommunerna och samordnas med andra strategier som berör hållbar utveckling.

Vad de senaste årliga uppföljningarna visat är att Sverige har långt kvar till att nå de flesta av målen och för flera av dem går utvecklingen åt fel håll. Under de närmaste tio åren behöver alla öka takten i arbetet för att nå miljömålen och genomföra den brådskande samhällsomställningen som behöver göras. Översiktsplanen bör redovisa vilken påverkan föreslagna planer har på berörda miljö kvalitetsmål. En bra utgångspunkt för planeringen är de tio preciseringar som beskriver miljö kvalitetsmålet *God bebyggd miljö*. Kommunen har även möjlighet att besluta om egna lokala miljömål.

Läs mer:

På webbsidan [Miljömålsportalen](#) finns information om miljömålen samt nationella och regionala bedömningar av miljöutvecklingen.

Sveriges klimatmål

Den 1 januari 2018 infördes en klimatlag som innebär att varje regering har en skyldighet att föra en klimatpolitik som utgår från de klimatmål som riksdagen antagit. Det långsiktiga klimatmålet innebär att Sverige senast år 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären. Efter det ska Sverige ha negativa utsläpp. Utsläppen kommer främst från transporter, arbetsmaskiner, mindre industri- och energianläggningar, bostäder och jordbruk.

Länsstyrelsen i Hallands län har tagit fram en checklista utformad för att både hantera frågor på en mer strategisk nivå, såsom regionplan och ÖP, samt frågor som hanteras på detaljplanenivå. Den syftar inte till att besvara om olika frågor inom planeringen är lösta. Istället kan den användas för att uppmärksamma om olika frågor är utredda. Målet är att handläggare på kommuner och länsstyrelser ska få bättre kunskap om hur strukturer i regioner och samhällen, samt transporter påverkar klimat och vilka åtgärder finns tillgängliga för att minska påverkan.

Örebro läns energi- och klimatprogram 2021–2025

Energi- och klimatprogrammet för Örebro län sätter mål och ger förslag till insatser för ett samlat klimatarbete i länet. Programmet ska utgöra grunden för samarbetet inom energi- och klimatfrågor och peka ut riktningen för Örebroregionen. I programmet anges tre övergripande mål som ska leda till att vi år 2045 är ett klimatneutralt och resurseffektivt län utan nettoutsläpp av växthusgaser.

- *Minska utsläppen av växthusgaser*
- *Öka andelen förnybar energi*
- *Öka energieffektiviseringen*

De tre målen ska gemensamt leda till ett klimatneutralt och resurseffektivt län utan nettoutsläpp av växthusgaser år 2045. Det motsvarar även det nationella målet.

För att uppnå energi- och klimatprogrammets vision och långsiktiga mål har fem olika insatsområden identifierats:

- Fossilfria resor och transporter
- Robust och förnybart energisystem
- Klimatneutrala och energieffektiva företag
- Effektiv och klimatneutral bebyggelse
- Klimatneutral produktion och konsumtion

Insatsområdena har identifierats utifrån möjligheter att skapa samarbete och samverkan mellan regionala aktörer. Det är områden där det finns regional och lokal rådighet och områden där insatser kan ha stor effekt för att minska länets klimatpåverkan.

Läs mer energi- och klimatarbetet på Länsstyrelsens webbplats om *Energi och klimat*.

Läs mer:

Länsstyrelsen i Hallands län, 2016, [Checklista för begränsad klimatpåverkan i fysisk planering](#)

Regional handlingsplan för klimatanpassning i Örebro län

Den regionala handlingsplanen för klimatanpassning togs fram utifrån ett uppdrag i 2013 års regleringsbrev till Länsstyrelserna och redovisades till miljödepartementet 2014. Planen skickades därefter på en remissrunda till länets kommuner och publicerades i reviderad form under 2016. Planens syfte är att vara ett vägledande dokument främst för kommunernas arbete med klimatanpassning. Utgångspunkten är en bedömning av sårbarhet och behov av klimatanpassning i länet och planen innehåller även mål och åtgärder för arbetet.

Biologisk mångfald och grön infrastruktur

År 2014 fattade Riksdagen beslut om en ny strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Strategin syftar till att synliggöra och inkludera ekosystemtjänster i beslut och planering. Ett verktyg för att tydliggöra och vägleda hur regeringens strategi tas om hand på den regionala skalan är Länsstyrelsernas regionala handlingsplaner för Grön infrastruktur som tagits fram på uppdrag av regeringen. I översiktsplanen behöver den gröna infrastrukturen vägas gentemot andra allmänna intressen. Genom att synliggöra den gröna infrastrukturen i översiktsplanens markanvändningskarta får denna en ökad tyngd vid efterföljande markanvändningsbeslut.

Regional handlingsplan för Grön infrastruktur

Handlingsplan för Grön infrastruktur i Örebro län publicerades 2019. I planen redovisas samlad och delvis ny kunskap om olika naturmiljöer i länet och hur naturvärden kopplade till miljöerna är fördelade i landskapet. Handlingsplanen redovisar även Länsstyrelsens sammanfattande bedömning av behoven och förutsättningarna för ökad grön infrastruktur i länet samt insatsområden med föreslagna åtgärder. Ett av insatsområdena är God bebyggd miljö – Tätortsnära natur. Åtgärder som beskrivs innefattar exempelvis ökad användning av ekosystemtjänster inom samhällsplaneringen.

De underlag, inklusive värdegränser, och åtgärder som presenteras i handlingsplanen är kunskaps- och planeringsunderlag och medför inga juridiska förändringar eller tillägg till det som redan gäller utifrån befintlig lagstiftning. Handlingsplanen är ett stöd för bedömningar och avvägningar vid tillämpning av lagstiftning.

Landsbygdsutveckling

En levande landsbygd har en potential och betydelse för regionens och kommunernas utveckling och identitet. Landsbygdens utveckling bör med motsvarande ambitionsnivå som för tätorterna behandlas i översiktsplaneringen. Detta för att bidra till en hållbar och positiv utveckling av kommunens landsbygd bland annat vad gäller areella näringar, företagande, boendet på landet eller i byarna och för att utveckla turism, upplevelser, rekreation och service. Politiska mål och inriktningar måste omfatta hela kommunen, även landsbygden.

Regeringen beslutade 2018 om en sammanhållen landsbygds politik genom proposition 2017/18:179. Det övergripande målet är att nå en livskraftig landsbygd

med likvärdiga möjligheter till företagande, arbete, boende och välfärd som leder till en långsiktigt hållbar utveckling i hela landet. I propositionen identifieras samhällsplanering och bostadsbyggande som ett område särskilt angeläget för en långsiktigt hållbar utveckling i Sveriges landsbygder.

Landsbygdsprogrammet

Den 26 maj 2015 godkände EU-kommissionen det svenska landsbygdsprogrammet för perioden 2014–2020. Landsbygdsprogrammet syftar till att nå målen för landsbygdspolitiken och finns för att utveckla lantbruk och landsbygder för att skapa en attraktiv landsbygd. Landsbygdsprogrammet är tillsammans med kommunala strategier för landsbygdsutveckling en del av en strategisk översiktsplanering och delar ur programmet kan lyftas in i eller användas som underlag för översiktsplanen.

Regionalt serviceprogram för Örebro län

Serviceprogrammet omfattar den kommersiella service i länets landsbygder med fokus på dagligvaru- och drivmedelsförsörjningen samt olika kringtjänster såsom post- och pakettjänster, betaltjänster och handel med apoteksvaror som kan finnas i anslutning till butiker eller serviceställen. Region Örebro län har under 2021 gjort en revidering av det program som togs fram av Länsstyrelsen 2014. Syftet med det regionala serviceprogrammet är primärt att regionen tillsammans med kommunerna, företag som erbjuder service samt målgrupperna för servicen genom olika insatser ska verka för en god tillgång till kommersiell service i våra landsbygdsområden. Regeringen och Tillväxtverket som ansvarar för den kommersiella servicen på nationell nivå ser kommunerna som strategiskt viktiga i planeringen och genomförandet av serviceprogrammet. Servicefrågornas koppling till exempelvis LIS-planerna är ett exempel där den kommersiella servicen även har betydelse för den fysiska planeringen i kommunerna.

Livsmedelsstrategier

Den svenska livsmedelsstrategin som antogs 2017 omfattar hela livsmedelskedjan, och gäller fram till år 2030. Det övergripande målet med strategin är en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala produktionen av livsmedel ökar, samtidigt som vi når relevanta miljömål. Länsstyrelsen arbetar systematiskt för att integrera livsmedelsstrategins mål i vår verksamhet. Vi samarbetar också med berörda aktörer för att strategin ska få genomslag i länet.

Regional handlingsplan för livsmedel i Örebro län

I Örebro län ska vi genomföra åtgärder för att bidra till målen i den nationella livsmedelsstrategin. Som grund till det arbetet har Länsstyrelsen i Örebro län och Region Örebro tagit fram en regional handlingsplan. Läs mer handlingsplanen med tillhörande dokument på Länsstyrelsens webbplats om *Livsmedelsstrategi*.

Nationella skogsprogrammet

Regeringen har 2018 fattat beslut om Sveriges nationella skogsprogram. För att uppnå visionen "*Skogen, det gröna guldet, bidrar med jobb och hållbar tillväxt i hela landet samt till utvecklingen av en växande bioekonomi*", har regeringen lagt fram mål för fem fokusområden. Regeringen har också beslutat om åtgärder som tillsammans utgör en handlingsplan till stöd för skogsprogrammets strategi.

Strategi, mål och handlingsplan med beslutade åtgärder framgår av Regeringens webbplats.

Skogsprogram för Örebro län

Länsstyrelsen har i samarbete med Region Örebro län och Skogsstyrelsen tagit fram ett skogsprogram för Örebro län som antogs 2021. Fortsatt arbete sker med att ta fram en tillhörande handlingsplan.

Läs mer:

Regeringen, 2018, [Strategi för Sveriges nationella skogsprogram](#)

Friluftslivsmål

Sverige har tio nationella mål för friluftslivet. Kommuner, myndigheter och andra aktörer kan ta stöd i de nationella målen för att planera och arbeta för friluftsliv. Naturvårdsverket står för nationell samordning av arbetet med friluftslivsmålen. Friluftslivet är variationsrikt och har beröringspunkter med arbetet med samhällsplanering, folkhälsa, skola, vård och omsorg, kultur, naturvård och miljö samt regional och lokal utveckling. Många myndigheter behöver därför samverka om friluftslivet. För att friluftslivsarbetet ska få genomslagskraft och beaktas i fysisk planering behöver den integreras i översiktsplanen. Det behöver finnas tydliga ställningstaganden så att den ger stöd i avvägningar i detaljplanering, skötsel och förvaltning. Särskilt viktigt blir det i tätortsnära områden där markanspråket är stort och där förändringar påverkar många människor.

Läs mer:

Regeringens skrivelse 2012/13:51, [Mål för friluftslivspolitik](#)

Naturvårdsverkets webbplats, [Tätortsnära natur och friluftsliv](#)

Gestaltad livsmiljö

Riksdagen antog 2018 ett övergripande mål för gestaltad livsmiljö: ”Arkitektur, form och design ska bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregerat samhälle med omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer, där alla ges goda förutsättningar att påverka utvecklingen av den gemensamma miljön.” Kommunerna har genom sitt kommunala planeringsansvar en avgörande och betydande roll i gestaltandet och förvaltandet av landets livsmiljöer.

Det övergripande målet ska uppnås genom att:

- Hållbarhet och kvalitet inte underställs kortsiktiga ekonomiska överväganden
- Kunskap om arkitektur, form och design utvecklas och sprids
- Det offentliga agerar förebildligt
- Estetiska, konstnärliga och kulturhistoriska värden tas till vara och utvecklas
- Miljöer gestaltas för att vara tillgängliga för alla
- Samarbete och samverkan utvecklas, inom landet och internationellt.

Länsstyrelsen har fått i uppdrag att verka för att arkitektur och gestaltungsfrågor får ett ökat genomslag i den fysiska planeringen i länet. Länsstyrelsen ska, genom

att utveckla sin rådgivande roll, stödja kommunernas planerare och stadsarkitekter med att lyfta gestaltungsfrågornas betydelse inom plan- och byggprocesserna.

Vision för Sverige 2025

År 2012 formade Boverket på regeringens uppdrag en vision för Sverige 2025 baserat på de 100 nationella målen som då var aktuella (de flesta är fortfarande aktuella), fyra megatrender och de utmaningar som nationella och regionala myndigheter och organisationer såg som störst i ett rumsligt perspektiv. I tolv Sverigebilder visar Boverket vägar för framtidens fysiska samhällsplanering. Bilderna visar på den riktningssändring som krävs för att vi ska nå ett hållbart samhälle år 2050. Mer om Vision för Sverige 2025 finns på Boverkets webbplats.

Läs mer:

Boverket, [Sverige 2025](#)

Boverket, [Arkitektur och gestaltad livsmiljö](#)

Social hållbarhet

Makt, mål och myndighet

För att bidra till en strategisk, sammanhållen och långsiktig styrning samt ett effektivt genomförande av jämställdhetspolitiken har regeringen under 2018 inrättat en ny jämställdhetsmyndighet. Skrivelsen *Makt, mål och myndighet* omfattar en nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Strategin innefattar arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck samt mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Den innehåller åtgärder som stärker skydd och stöd till våldsutsatta kvinnor, insatser mot våld i samkönade relationer samt åtgärder som motarbetar destruktiv maskulinitet och hederstänkande.

Nationellt brottsförebyggande program

Det nationella brottsförebyggande programmet togs fram av regeringen 2017 och syftar till att skapa förutsättningar för ett strukturerat och långsiktigt brottsförebyggande arbete i hela samhället. Programmet ska också bidra till att stimulera och entusiasmera fler berörda aktörer att vidta brottsförebyggande åtgärder och att utveckla samverkan, såväl på nationell som på regional och lokal nivå. Det riktar sig till en bred målgrupp såsom myndigheter, landsting, kommuner, näringslivet och det civila samhällets organisationer.

Örebro läns strategi för jämställdhet 2021–2024

Syftet med denna jämställdhetsstrategi är att konkretisera och strukturera arbetet för att förverkliga de jämställdhetspolitiska målen i Örebro län under perioden 2021–2024. Detta sker genom överenskomna regionala målsättningar för de sex jämställdhetspolitiska delmålen, samt genom fyra överenskomna inriktningar och arbetssätt som huvudsakligen ska användas för att uppnå dessa mål.

Regional brottsförebyggande och trygghetsfrämjande strategi Örebro län 2020–2025

Strategin utgår från det nationella brottsförebyggande programmet syfte att det brottsförebyggande- och trygghetsfrämjande arbetet i länet ska bli långsiktigt och hållbart är en förutsättning att arbetet är strukturerat och att det finns styrdokument. Strategin inom det brottsförebyggande och trygghetsfrämjande arbetet är ett styrdokument. Strategin skapar förutsättningar för ett samlat agerande på länsnivå.

Kulturmiljö

De nationella kulturpolitiska målen beslutades av riksdagen i december 2009. Målen ska styra den statliga kulturpolitiken, men ska även kunna vägleda kulturpolitiken i kommuner och landsting. Delar av de kulturpolitiska målen har bäring in i den fysiska samhällsplaneringen bland annat inom kulturmiljövården.

Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling. För att uppnå målen ska kulturpolitiken bland annat främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas. Kulturmiljö ingår även som en del i Gestaltad livsmiljö.

Från 2014 gäller fyra nationella kulturmiljömål. Regering och riksdag har uttalat att de även ska vara vägledande för kulturmiljöarbetet på regional och kommunal nivå.

- Ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas.
- Människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön.
- Ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser.
- En helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen

Vision för kulturmiljöarbetet till 2030

Riksantikvarieämbetet har år 2016 preciserat riksdagens vision i en handlingsplan vad gäller det praktiska kulturmiljöarbetet. Visionen ska underlätta att de politiska målen för kulturmiljöarbetet nås. Syftet enligt visionen är ytterst att alla, oavsett bakgrund, upplever att de kan göra anspråk på det kulturarv som format Sverige. Mer information om arbetet och en sammanfattning av visionen finns på Riksantikvarieämbetets webbplats.

Läs mer:

Riksantikvarieämbetet, 2016, [Vision för kulturmiljöarbetet 2030](#)

Infrastruktur och transporter

Transportsystemets utveckling är avgörande för att uppnå en mängd nationella och regionala mål inom miljö och hälsa, trafiksäkerhet, framkomlighet, energi och klimat, tillgänglighet, regional utveckling etc. Möjlighet att ordna trafik och elektronisk kommunikation är samtidigt allmänna intressen enligt 2 kap. PBL. Fysisk planering krävs för att skapa förutsättningar och bidra till en utveckling i rätt riktning. Infrastruktur och kommunikationer är viktiga faktorer som knyter

samma kommuner i regionen och utgör en betydelsefull mellankommunal och regional angelägenhet.

Transportpolitiska mål

Det övergripande transportpolitiska målet är att säkerställa en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktig hållbar transportförsörjning för medborgare och näringslivet i hela landet. Regionförstoring inom arbetsmarknad, fritid och näringsliv skapar behov av längre transporter där kollektivtrafiken, främst järnvägen, kan konkurrera med den väletablerade bilen. Målen ska även vara ett stöd för och kunna inspirera regional och kommunal planering.

Planer för transportinfrastruktur

Översiktsplanen ska vara vägledande för framtida beslut som rör transportsystemets utveckling. Det är viktigt att investeringsprojekt inom infrastruktur återspeglas i kommunernas översiktsplanering. Projekten bör redovisas i översiktsplanen och ställningstagande om mark- och vattenanvändning bör göras i förhållande till projekten i länsplanen och i nationell plan.

Regeringen har inlett arbetet med att ta fram en ny nationell plan. Infrastrukturpropositionen ”Framtidens infrastruktur – hållbara investeringar i hela Sverige” överlämnades till riksdagen i april 2021. Beslut om ny nationell plan planeras till 2022.

Region Örebro län har det övergripande ansvaret för regionens infrastrukturplanering och regeringens uppdrag att upprätta en länsplan för regional transportinfrastruktur. Nu varande Länsplan visar vilka infrastruktursatsningar som ska göras i länet fram till 2029 i form av i form av tillgängliga busshållplatser, nya cykelvägar, mittseparerade vägar och utveckling av järnvägar i vårt län. Under 2021 arbetar Region Örebro län fram en ny länsplan och samtidigt uppdaterar den regionala cykelplanen.

Region Örebro län är även kollektivtrafikmyndighet i länet och ansvarar för strategisk planering av regionens kollektivtrafik med bussar och tåg. Det regionala trafikförsörjningsprogrammet utgör den långsiktiga strategiska planeringen för regional kollektivtrafik och innehåller bland annat mål och grundläggande principer för kollektivtrafikens framtida utveckling.

Läs mer:

Region Örebro läns webbplats, [Regional utvecklingsstrategi](#)

Region Örebro län, [Program och handlingsplaner med koppling till RUS](#)

Trafikverket, [Fastställt nationell plan för transportsystemet 2018-2029](#)

Elektroniska kommunikationer – regional digital agenda

Idag finns visionen om ett uppkopplat Sverige 2025, och målsättningen har höjts till att 95 procent av alla hushåll och företag bör ha tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s år 2020. Målen innebär också att alla bör ha tillgång till stabila mobila tjänster av god kvalitet där de vanligen befinner sig senast år 2023.

Enligt en bredbandskartläggning för Örebro län i oktober år 2020 hade ungefär åtta av tio invånare i Örebro län tillgång till snabbt bredband, det vill säga minst 100 Mbit i sekunden. Dock finns det stora skillnader på tillgång i tätort och landsbygd när det gäller tillgång till fast bredband om minst 100 Mbit/s.

Region Örebro län, som är bredbandskoordinator för länet, har tagit fram en handlingsplan för bredband. Handlingsplanen innehåller aktiviteter för perioden 2018–2025 och utgår från den nationella bredbandsstrategin och dess målformuleringar.

Läs mer:

Region Örebro län, 2019, [Bredband - Regional handlingsplan 2018-2025](#)

Regeringen, 2016, [Sverige helt uppkopplat 2025 – en bredbandsstrategi](#)

Elproduktion

Den 1 juni 2018 beslutade regeringen utifrån Energiöverenskommelsen och propositionen Energipolitikens inriktning (prop. 2017/18:228) att Sverige år 2040 ska ha 100 procent förnybar elproduktion.

I det regionala energi- och klimatprogrammet anges att energianvändningen i Örebro län år 2030 ska bestå av minst 80 procent förnybar energi. Delmål till år 2025 är minst 75 procent förnybar energi. År 2018 utgjorde förnybar energi 58 procent av den energi som användes i Örebro län. Till förnybar energi räknas solenergi, vindkraft, bioenergi och vattenkraft.

Energisystemet står inför en omställning. Produktionsmönster förändras när andelen förnybar elproduktion ökar, men också när användningen förskjuts genom elektrifiering av industrin och transporter. Ett orosmoment på flera håll i Sverige är elkraftförsörjningen. Elnätet har en begränsad kapacitet för överföring, där elektrifieringen av industrin och transportsektorn, etablering av stora effektanvändare och en större andel variabel elproduktion ställer nya krav på elnäten. När energisystemets infrastruktur ska passas in i den rådande miljön behöver avvägningar göras. Exempelvis behöver hänsyn tas till natur- och kulturvärden när förnybar energi produceras på allt fler platser. Här är samhällsplaneringen viktig då det finns möjlighet att på förhand ta fram förslag på lämpliga placeringar för till exempel solparksanläggningar och vindkraftverk.

Vindkraft

Vindkraften får en allt större betydelse i det svenska energisystemet. För att möjliggöra 100 procent förnybar elproduktion krävs med stor sannolikhet en hög andel vindkraft. Energimyndigheten och Naturvårdsverket har tillsammans tagit fram en nationell strategi för en hållbar vindkraftsutbyggnad. Syftet med strategin är att bidra till energiomställningen genom att skapa förutsättningar för att den framtida utbyggnaden av vindkraft sker på ett hållbart sätt.

Länsstyrelsen tog 2019 fram en vägledning kring etablering av vindkraft i Örebro län. Denna vägledning vänder sig i första hand till länets kommuner som stöd för planering och prövning. Det är en uppdatering av tidigare vägledning med samma titel och med publikationsnummer.

Vidare har Länsstyrelsen tagit fram en regional landskapsanalys över Örebro län med fokus på landskapets tålighet för vindkraft, *Vindkraft i Örebro län – landskapsanalys och känslighetsbedömning*,

I översiktsplanen bör områden som är lämpliga för vindkraftsetableringar analyseras och redovisas. Det går också att ange områden som är direkt olämpliga för vindkraft. Genom att översiktsplanen tydligt redovisar förutsättningarna för vindkraftsetablering så kan den senare processen vid planering och

tillståndsprövning underlättas. Vindkraft är en planeringsfråga som kan behandlas genom tillägg till översiktsplanen.

Läs mer:

Energimyndigheten, 2021:2 – Nationell strategi för en hållbar vindkraftsutbyggnad

Länsstyrelserna, 2015, Planera för hållbarhet Energiaspekter i fysisk planering – översiktsplaner

Länsstyrelsen
Örebro län

Länsstyrelsen i Örebro län
Stortorget 22, 701 86 Örebro
010-224 80 00
orebro@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/orebro